

Ammattietiikan kehittyminen – logopedian ja psykologian opiskelijoiden osaaminen opintojen eri vaiheissa

Logopedia
pro gradu -tutkielma
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta;
Psykologian ja logopedian laitos

Laatija: Outi Ojansuu
Ohjaajat: Ida Luotonen & Jarno Tuominen
25.1.2024 Turku

*Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.*

TURUN YLIOPISTO
Psykologian ja logopedian laitos

OJANSUU, OUTI: Ammattietiikan kehittyminen – logopedian ja psykologian opiskelijoiden osaaminen opintojen eri vaiheissa

Pro gradu -tutkielma, 44 s., 16 liites.
Logopedia
Tammikuu 2024

Ammattieettinen osaaminen koostuu monista eri osatekijöistä, joita ammattilaisen tulee hallita kyetäkseen toimimaan tehtävässään. Erityisesti terveydenhoitoalalla ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien kanssa työskennellessä, eettisellä osaamisella on keskeinen rooli. Tämä pro gradu -tutkielma pohjaa Restin (1982) eettisen toiminnan malliin, jossa ammattieettisen osaamisen pääkomponentteina ovat eettinen herkkyys, päätöksenteko, motivaatio ja toimeenpanotaito. Näiden lisäksi tutkielmassa ammattieettisen osaamisen keskeisiksi komponenteiksi on otettu mukaan eettinen itsereflektio ja moniammatillinen toiminta. Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, onko opiskelijan vuosikurssilla tai iällä yhteyttä hänen ammattieettisen osaamisensa tasoon. Ammattieettistä osaamista kartoitettiin itsearviokyselyllä, jonka on kehittänyt ja testannut omassa pro gradu -työssään Vartiainen (2022). Sähköinen kysely lähetettiin syyskuussa 2023 ainejärjestöjen kautta kaikille Suomen psykologian ja logopedian opiskelijoille. Kriteerit täyttäviä vastauksia saatiin 6 viikon vastausikkunan aikana 132 kappaletta. Ammattieettisen osaamisen itsearvioinnin ja ikä- sekä vuosikurssiryhmien välisiä yhteyksiä tutkittiin korrelaatioiden, regressioanalyysin ja varianssianalyysin avulla. Jatkotestauksissa selvitettiin ammattieettisen osaamisen itsearvioiden vuosikurssiryhmien välisiä eroja. Tämän tutkielman tulokset antavat viitteitä siitä, että ammattieettinen osaaminen kehittyy eniten toisen vuosikurssin jälkeen ja pysyy melko samanlaisena kolmannesta vuosikurssista eteenpäin. Kaikissa kuudessa ammattieettisen osaamisen itsearvioinnin osatestissä oli havaittavissa samankaltainen trendi. ”Motivaatio toimia eettisesti” -osatestin pisteet olivat erittäin korkeat kaikissa vuosikurssi- ja ikäryhmissä. Tämä saattaa kertoa psykologian ja logopedian opiskelijoiksi valikoituneiden lähtökohtaisesti keskimääräistä vahvemman pyrkimyksen eettiseen toimintaan. Regressioanalyysin tulokset osoittivat, ettei iällä ollut uniikkia tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ammattieettisen osaamisen itsearvioon. Vertailtavat ikäryhmät olivat melko pieniä, joten saadut tulokset kaipaavat vielä vahvistusta laajemmalla aineistolla suoritettavista tutkimuksista. Vuosikurssi- ja ikäryhmän lisäksi selvitettiin uupumuksen ja ammattieettisen osaamisen yhteyttä. Tässä tutkielmassa ei saatu viitteitä näiden yhteydestä. Keskimäärin logopedian ja psykologian opiskelijat kokivat vähän uupumusta. Ammattieettistä osaamista on hyvä tarkastella jatkossakin ja pyrkiä ratkaisemaan niitä haasteita, joita ammattieettisen osaamisen kasvattamisen ja vahvistamisen tiellä mahdollisesti on. Eri yliopistojen on hyvä pohtia millä tavoin ne vastaavat tulevien ammattilaisten ammattieettisen osaamisen opetuksen tarpeeseen ja kehittämiseen. Jatkossa on tärkeää pitää esillä ammattieettisen osaamisen merkittävää roolia puheterapeuttien ja psykologien työssä, mikä oli myös yksi tämän tutkielman tavoitteista.

Avainsanat: ammattieettinen osaaminen, yliopisto-opiskelijat, logopedia, psykologia, motivaatio, uupumus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
1.1	Psykologien ja puheterapeuttien kokemuksia eettisesti haastavista tilanteista työssään	4
1.2	Etiikka ja moraalit – ammattieettisen osaamisen perusta.....	4
1.3	Reflektiivisyys osana ammattieettistä osaamista.....	5
1.4	Ammattietiikan ohjenuorat.....	7
1.5	Puheterapeuttien ja psykologien ammattieettiset ohjenuorat ja opetus.....	9
1.6	Eettiseen osaamiseen yhdistettyjä tekijöitä.....	11
1.7	Tutkimushypoteesit.....	12
2	Menetelmät.....	15
2.1	Rinnakkaismittarit.....	15
2.2	Eettisyys	16
2.3	Osallistujat.....	16
2.4	Ammattieettisen osaamisen itsearviointimittarin faktorit.....	17
2.5	Tilastolliset menetelmät ja muuttujat.....	20
3	Tulokset.....	22
3.1	Ammattieettisen osaamisen osatestien ja vuosikurssin yhteys.....	24
3.2	Ammattieettisen osaamisen osatestien ja ikäryhmän yhteys	28
3.3	Vuosikurssin, iän ja ammattieettisen osaamisen itsearvion yhteys koettuun uupumukseen	28
3.4	Muiden riippumattomien muuttujien yhteys ammattieettisen osaamisen itsearvion summapisteesiin.....	30
3.5	Motivaatiomittarin ja sen osatestien, ammattieettisen osaamisen itsearvion, iän ja vuosikurssiryhmän yhteys	30
4	Pohdinta	34
4.1	Vuosikurssiryhmän yhteys ammattieettisen osaamisen itsearvioon.....	34
4.2	Ammattieettisen osaamisen itsearvion ja iän yhteys.....	36

4.3	Ammattieettisen osaamisen itsearvion ja uupumuksen kokemuksen yhteys sekä uupumuksen yhteys opiskelijan ikään ja vuosikurssiin	37
4.4	Ammattieettisen osaamisen itsearvion, ikäryhmän ja vuosikurssin yhteys motivaatiomittarin tuloksiin.....	38
4.5	Tutkimuksen rajoitteet ja jatkotutkimusehdotukset.....	39
Lähteet	.....	41
Liitteet	.....	45
LIITE 1	.....	45
LIITE 2 Kyselylomake	.....	46

1 Johdanto

Eettinen osaaminen nähdään olennaisena osana ammatillista asiantuntijuutta. Eettinen osaaminen koostuu useasta eri osa-alueesta, joiden jokaisen hallitseminen on edellytys ammattieettiselle osaamiselle. Osa-alueita on nimetty ja luokiteltu eri tutkimuksissa eri tavoin. Juujärvi kumppaneineen (2011) katsoo ammattieettisen osaaminen koostuvan monenlaisista taidoista, kuten eettisestä herkkyydestä, ongelmanratkaisukyvystä, eettisestä motivaatiosta sekä eettisestä toimeenpanotaidosta. Juujärven ja kollegoiden mukaan ammattilaisen on hallittava jokainen osa-alue kyetäkseen toimimaan eettisesti ja osatekijät ovat alati vuorovaikutuksessa keskenään toinen toisiinsa vaikuttaen. Ammattilainen tarvitsee kaikkien edellä mainittujen osa-alueiden osaamista, sillä yhdellä alueella epäonnistuminen johtaa koko toiminnan epäonnistumiseen. (Juujärvi ym., 2011.) Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja kumppanien (2015) näkevät sen koostuvan luonteen lujuudesta, eettisestä tietoisuudesta, moraalista arviointikyvystä sekä halusta tehdä hyvää.

Ammattietiikan tutkimusta on harjoitettu erityisesti terveydenhuoltoalan ammattilaisten ja alan opiskelijoiden parissa (ks. Tanaka ym., 2022, Sedgwick ym., 2021). Puheterapeuttien ja psykologien kokemia ammattieettisiä haasteita on selvitetty muutamassa ansioituneessa tutkimuksessa (Eadie ym., 2005; Kenny ym., 2010; Kenny ym., 2009; O'Halloran ym., 2010; Strand, 2003; Watson ym., 2011; Linden ym., 2018; Tu ym., 2023), mutta kentältä uupuu edelleen tutkimusta ammattieettisestä osaamisesta niin puheterapeuttien kuin psykologienkin osalta.

Psykologian tai logopedian opiskelijoiden ammattieettisen osaamisen kehittymistä opintojen aikana on tutkittu vain vähän (Gaylord, 2022). Tutkimuksen tekemistä on haastanut muun muassa sopivien mittareiden puuttuminen. Ammattietiikan kehittymiseen soveltuvia suomenkielisiä mittareita on kehitetty vasta aivan viime aikoina ja niitäkin on testattu tähän mennessä vain ammattilaisilla (Vartiainen, 2022).

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää kyselyn avulla psykologian ja logopedian opiskelijoiden ammattieettistä osaamista. Tavoitteena on selvittää opiskelijan itsearvioiman ammattieettisen osaamisen yhteyttä vuosikurssi- ja ikäryhmään, sukupuoleen ja uupumuksen kokemukseen. Aihe on tärkeä, sillä ammattieettinen osaaminen on edellytys ammatin menestyksekkääseen harjoittamiseen. Eettinen osaaminen on keskeistä varsinkin terveydenhuoltoalan ammattiteissa kuten psykologien ja puheterapeuttien työssä, sillä näissä

ammateissa pyritään vaikuttamaan ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen (Gaylord, 2022; Irum ym., 2019; ETENE, 2011). Lisäksi ammattieettinen osaaminen korostuu erityisesti silloin, kun työskennellään haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden/ryhmien parissa.

Eettinen osaaminen näkyy positiivisella tavalla potilaiden saaman hoidon tasossa, ammattilaisten kokeman moraalisen stressin vähenemisenä sekä yhteiskunnan demokratisoitumisessa ja kehitymisessä (Kulju ym., 2015). On selvää, että tämän tärkeän taidon rakentumiseen tulee panostaa jo opintojen aikana ja pitää huolta, että kentälle lähtiessään kaikilla opiskelijoilla on kyky ymmärtää ammattieettisen osaamisen monia ulottuvuuksia ja osatekijöitä. Tämä on mahdollista vain, jos opiskelijat saavat riittävästi niin formaalia kuin käytännönkin opetusta ammattietiikasta sekä mahdollisuuden harjoitella ja reflektoida kehittyviä taitojaan.

1.1 Psykologien ja puheterapeuttien kokemuksia eettisesti haastavista tilanteista työssään

On yleistä, että psykologit ja puheterapeutit kohtaavat työssään eettisesti haastavia tilanteita, mikä on tärkeää tiedostaa jo opintojen aikana. Oma moraalikäsitys tai toimintamallit saattavat olla ristiriidassa ammatin moraalikoodiston kanssa ja aiheuttaa suurtakin hämmennystä ja eettistä pohdintaa. (Handelsman ym., 2005.) Tutkimuskirjallisuudessa on mainintoja monista ammattilaisten kokemista eettisistä haasteista. Esiin tulleet haasteet liittyivät asiakkaan autonomiseen asemaan ja sen kunnioittamiseen, oikeudenmukaisuuteen, johon linkittyi myös rajallisten resurssien jakaminen sekä ammattiroolissa toimimiseen ja sen erottamiseen arkiminästä sekä luottamuksellisuuteen ja tietosuojaan (Askren, 2019; Benedicto ym., 2019; Eadie ym., 2005; Kenny ym., 2009; Kenny ym., 2010; O'Halloran ym., 2010; O'Toole, 2000; Sherratt, 2010; Strand, 2003; Watson ym., 2011). Vahva ammattieettinen osaaminen edesauttaa puheterapeuttien ja psykologien ammattien harjoittamista ja ammattieettisen toiminnan reflektointi kehittää ammattilaisen kykyjä toimia ammatissaan asiakkaan edun mukaisesti ja yhteisiä ammattiarvoja kunnioittaen.

1.2 Etiikka ja moraalit – ammattieettisen osaamisen perusta

Ammattietiikan käsitettä ymmärtääkseen tulee tuntea sen pohjalla vaikuttavia peruskäsitteitä, kuten etiikka ja moraalit. Etiikka on filosofian tieteenhaara, jonka keskeisenä kysymyksenä on selvittää hyvän ja pahan ilmenemistä ja toisaalta ihmisen toimintaan liittyviä moraalisia valintoja ja toiminnan luonnetta eli oikeaa ja väärää (Eadie & Charland, 2005). Etiikka on

pohjana eettisessä päätöksenteossa, jossa pyritään valitsemaan moraalisesti korkeatasoisin vaihtoehto. Eettinen päätöksenteko on haastavaa, koska tilanteet ovat harvoin yksiselitteisesti oikein tai väärin (Kälvemark ym., 2004).

Moraalilla taas tarkoitetaan filosofiassa ihmisen päivittäisiä valintoja ja toimia sekä ymmärrystä toimintansa luonteesta. Moraalinen kyvykkyys sisältää tiedon, taidon ja motivaation edistää ja tehdä hyvää aktiivisesti ja päättäväisesti (Park ym., 2006). Moraalilla myös viitataan siihen, miten ihminen ratkaisee eettiset ristiriitatilanteet. Korkean moraalin omaavat henkilöt tekevät eettiset ratkaisunsa harkiten ja tietoon perustuen ja kykenevät näin tekemään eettisesti kestävämpiä päätöksiä (Sanders & Hoffman, 2010). Kun ihmisellä on epävarmuus siitä, miten hänen tulisi kohtaamassaan tilanteessa toimia, puhutaan moraalista ongelmasta. Ammatillisessa toiminnassa näitä ongelmia kutsutaan eettisiksi ongelmiksi. (Juujärvi ym., 2011.) Koska tässä tutkielmassa käsitellään opiskelijoiden ammattieettistä ajattelua, moraalisen ja eettisen ongelman käsitteitä ei ole tarpeen erottaa toisistaan. Ne nivoutuvat yhteen juuri käsitteiden toisiaan täydentävien piirteiden vuoksi. (ks. Saxén, 2021.)

Ammattietiikassa on oleellista kyetä huomioimaan asiakkaan erityispiirteitä, tarpeita ja herkkyyksiä sekä tietysti omia vastaavia velvollisuuksia. Tätä voidaan nimittää eettiseksi herkkyydeksi. Ammatilainen tarvitsee eettistä herkkyyttä asiakkaan edun tunnistamiseksi, hänen tulee siis kyetä asettumaan potilaan asemaan ja nähdä asiat potilaan näkökulmasta. (Juujärvi ym., 2011.) Eettisellä herkkyydellä viitataan myös yksilön kykyyn tunnistaa ja nimetä eettinen ongelma, myös arkielämän epäselvissä ja monimutkaisissa tilanteissa (Sanders & Hoffman, 2010; Juujärvi ym., 2011).

1.3 Reflektiivisyys osana ammattieettistä osaamista

Itsearviossa ihminen pyrkii reflektoimaan omaa osaamistaan, tietoja, taitoja ja toimintaa. Reflektiota ja metakognitiota eli tietoisuutta omista kognitiivisista prosesseista käsitellään usein rinnakkaistermeinä. Niillä tarkoitetaan omien ja toisen sisäisten tilojen havainnointia, tunnistamista, ilmaisua ja suhtautumista niihin. (Tiuraniemi, 2002.)

Itsearvio ja oman eettisen osaamisen reflektiokyky on tärkeää terveyden- ja hyvinvointialan ammattiteissa. Reflektiokykyä voidaan pitää edellytyksenä ammatissa kehittymiseen, sillä oman toiminnan reflektoinnin kautta eettinen osaamisemme voi kehittyä. (Juujärvi ym., 2011.) Reflektiivisyydellä ammatilainen pyrkii oman toimintansa tietoiseen tutkimiseen ja ammatissaan kehittymiseen (Tiuraniemi, 2002). Oman toiminnan reflektointi auttaa

löytämään omat vahvuudet ja kohdentamaan resursseja niihin osa-alueisiin, joissa on vielä kehitettävää.

Puheterapeuttien ja psykologien ammateissa on tärkeää kyetä havaitsemaan lisäksi henkilökohtaisten ominaisuuksien ja tunteiden vaikutukset omaan eettiseen pohdintaan, pulmatilanteiden tunnistamiseen ja eettiseen toimintaan ammatissaan (Handelsman ym., 2005). Pedone ja kumppanit (2017) löysivät tutkimuksessaan neljän komponentin mallin kuvaamaan metakognition eri osa-alueita. Tutkimuksessa löydetty neljä komponenttia olivat kyky monitoroida omia sisäisiä tiloja, kyky eriyttää omat ja muiden näkökulmat, kyky ymmärtää muiden tunteita, eli perspektiivin ymmärrys sekä viimeisenä kyky säädellä ja kontrolloida omia tunteita. Kaikkia edellä mainittuja osa-alueita tarvitaan ammattieettisesti korkealla tasolla toimiessa sekä matkalla ammattilaisena kehittämisessä. (Pedone ym., 2017.)

Itsearviointia mitataan tässä tutkimuksessa Vartiainen (2022) kehittämällä ja testaamalla ammattieettisten taitojen itsearviointimittarilla, joka psykometristen ominaisuuksiensa perusteella on havaittu olevan tarkoituksenmukainen. Mittarin validiteettia tarkasteltiin eksploratiivisen faktorianalyysin avulla. Reliabiliteettiestimaattina kyselyn sisäinen yhteneväisyys arvioitiin laskemalla jokaiselle testiosiolle Cronbachin alfakerroin. Tämä tehtiin myös koko eettisen osaamisen itsearviointimittarille ja alfa oli .94, joka kuvastaa erinomaista konsistenssia (Vartiainen, 2022). Itsearviointimittarin teoriapohja on terveydenhuoltoalan etiikassa ja Restin (1982) eettisen toiminnan mallissa. Alkuperäisestä Restin mallista poiketen Vartiainen kehittämä ja testattava ammattieettisen osaamisen itsearviointimittari sisältää kuusi osa-aluetta; motivaatio toimia eettisesti, toisiin suuntaava herkkyys, eettinen toimeenpanotaito, eettiseen reflektioon perustuva päätöksenteko, yhteistyö eettisessä päätöksenteossa sekä itseen suuntautuva herkkyys. ”Motivaatio toimia eettisesti” -osatestillä mitataan nimensä mukaisesti pyrkimyksiä ammattieettiseen toimintaan. ”Toisiin suuntaava herkkyys” -osatestillä kartoitetaan kykyä toisen ihmisen huomioimiseen ja yksilöllisyyden tunnistamiseen. ”Eettinen toimeenpanotaito” -osatestin pisteet kertovat tahdosta ja kyvystä toimia reflektion pohjalta oikeaksi määritellyllä ammattieettisellä tavalla. ”Eettiseen reflektioon perustuva päätöksenteko” -osatestissä korostuvat korostavat eri tietolähteiden, kuten lakien, tutkimustiedon, eettisten ohjeiden ja asiakkaan oikeuksien huomioiminen eettisessä päätöksenteossa. Viides osatesti, eli ”yhteistyö eettisessä päätöksenteossa” keskittyy kartoittamaan nimenomaan eettistä osaamista yhteistyön tarpeellisuuden ja arvostuksen näkökulmasta. Viimeinen osatesti, ”itseen suuntautuva

herkkyys” kuvaa tietoisuutta itsestä ja henkilökohtaisista tunteista asiakastyöskentelyssä ja siinä korostuu vahvasti itsereflektointikyky. (Ks. Vartiainen, 2022.)

Eettisten ongelmien tunnistamisessa on kyse ennen kaikkea eettisestä herkkyydestä, kyvystä tunnistaa tilanteen eettiset ulottuvuudet ja mahdolliset haasteet. Eettinen päätöksenteko nousee terveydenhuollon ammateissa usein näkyväksi, koska kyseisissä ammateissa tehtävillä päätöksillä on tyypillisesti suora vaikutus asiakkaan hyvinvointiin. Päätöksenteko vaatii taakseen eettistä järkeilyä, jossa pohdinnan kautta erilaisia eettisiä argumentteja ja mahdollisuuksia punniten tullaan lopputulemaan, jonka päämääränä on mahdollisimman suuren hyödyn tuottaminen ja haitan välttäminen. Eettinen motivaatio kertoo henkilön halusta tehdä hyvää ja valita eettisesti oikein suhteessa asiakkaaseen, samalla tiedostaen motivaatioon mahdollisesti vaikuttavat muut tekijät. Eettisen päätöksen toimeenpaneminen vaatii niin ongelman tunnistamista, päätöksentekokykyä kuin motivaatiotakin. Näiden lisäksi on sitouduttava toteuttamaan aiottu toiminta. Ammattieettinen osaaminen koostuu siis useista toisiinsa linkittyvistä osa-alueista, joiden kaikkien on toimittava samanaikaisesti ammattieettisyyden toteutumiseksi.

1.4 Ammattieiikan ohjenuorat

Ammattieiikalla tarkoitetaan yleisesti tietyn ammattiryhmän sisällä vallitsevia eettisen toiminnan arvoja ja käytänteitä. Ammattilaiset pyrkivät toteuttamaan ammattinsa yleisesti hyväksytyä arvopäämäärää, josta ammattieettiset periaatteet ovat usein johdettu (Juujärvi ym., 2011). Ammattieettiset periaatteet nojaavat usein ammattieettisiin periaatteihin. Kuuluisimpia periaatteita ovat Beauchampin ja Childressin (2001) jo neljänkymmenen vuoden ajan ohjenuorana toimineet bioetiikan periaatteet eli periaatteet, joita myös moraalikoodistoksi kutsutaan.

Beauchampin ja Childressin (2001) periaatteita ovat:

- 1) Hyöty, eli asiakkaalle on koiduttava toimenpiteestä ja hoidosta hyötyä.
- 2) Haitan välttäminen, eli ammattilaisen on kaikessa päätöksenteossaan ja toiminnassaan pyrittävä välttämään haitan tuottamista asiakkaalle.
- 3) Autonomia, eli asiakkaalla on autonomia suhteessa omaan hoitoonsa. Hänen toiveensa ja tahtonsa ovat prioriteetteja, vaikka ne eivät aina olisi linjassa terapian antajan käsitysten kanssa.

4) Oikeudenmukaisuus, eli jokaista asiakasta kohdellaan tasapuolisesti ja parhaalla mahdollisella tavalla.

Beauchampin ja Childressin (2001) periaatteiden ohella ammattieettistä toimintaa voidaan peilata myös monien muiden moraalikoodistojen avulla. Teoreettisena viitekehyksenä tässä tutkielmassa toimii James Restin (1982) kehittämä eettisen toiminnan malli. Rest halusi mallin luodessaan kuvata moraalitavalla, joka kuvaisi aiempaa paremmin ilmiön monimutkaisuutta. Malli perustuu neljään peruspilariin, joiden yhteisarvo on lopullisen tuloksen eli moraalisuuden kannalta oleellinen. Restin eettisen toiminnan mallin ulottuvuuksista ensimmäinen on tilanteen eettisen tulkinnan merkitys. Yksilön on osattava tulkita tilanne ja tulevan toiminnan vaikutukset moraalisella tasolla. Tähän tarvitaan eettistä herkkyyttä. Toinen komponentti perustuu eettisesti oikean toimintatavan valintaan. Oikea toimintatavan valinta vaatii laajaa tilannekuvan kartoituskykyä ja ymmärrystä päätöksenteon monimutkaisuudesta ja sen verkkomaisesta rakenteesta. Kolmas Restin peruspilari on päätös ryhtyä toimintaan tai pidättäytyä siitä. Toisin sanoen tehdä lopullinen päätös kaikki aikaisemmin saavutettu tieto huomioon ottaen. Tämä vaatii eettistä motivaatiota. Kuten Rest julkaisussaan mainitsee, aikomus toimia tai hyvä ajatus ovat kuitenkin vielä kaukana todellisesta toimintaan ryhtymisestä. Tähän kytkeytyykin myös Restin neljäs pilari, suunnitellun toiminnan toteutus; toimintamallin luominen, haasteiden selittäminen ja häiriötekijöiden eliminoiminen. Neljättä vaihetta voidaan kuvata myös termillä eettinen toimeenpanotaito. (Rest, 1982, ks. myös Juujärvi ym., 2011.)

Rest (1982) ei tyydy mallissaan ainoastaan kertomaan perusperiaatteita, vaan pohtii myös mitkä tekijät voivat kunkin komponentin kohdalla aiheuttaa epäonnistumisen, eli johtaa eettisesti heikkoon tai kyseenalaiseen lopputulemaan. Erityishaasteena ovat monitulkintaiset tilanteet tai kyvyttömyys havaita toisen tarpeita. Tähän liittyy Restin esiin tuoma tutkimuksista johtamansa tieto, että kyky toisten tarpeiden tunnistamiseen kehittyy vahvasti iän myötä ja toisaalta taas yksilöiden erot siinä, miten he aistivat ja tulkitsevat toisten tarpeita vaihtelevat suuresti yksilöiden välillä. Toiseen komponenttiin liittyvänä erityisenä haasteena Rest kuvaa silkkää kykenemättömyyttä toimia eettisesti ja toisaalta asioiden liiallinen yksinkertaistaminen, johon liittyy osaltaan myös riittämätön eettinen pohdinta. Kolmannen pilariin, eli päätöksentekoon heikentävästi vaikuttavana tekijänä Rest mainitsee toiminnan päätöksessä tarvittavien ja muiden arvojen välisen ristiriidan. Neljänten pilariin liittyvät haasteet ovat toimintaa heikentäviä tekijöitä, kuten päämäärän kadottaminen, uupumus ja toiminnasta harhautuminen.

1.5 Puheterapeuttien ja psykologien ammattieettiset ohjenuorat ja opetus

Puheterapeutin ja psykologin ammattia voi harjoittaa Suomessa soveltuvan ylempään korkeatutkinnon suorittanut sekä sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta (Valvira) luvan saanut henkilö (Laki terveydenhuoltoalan ammattihenkilöistä, 559/1994: 2:5 §). Valvira on ottanut kantaa yleisiin terveydenhuoltoalan henkilöstön ammattieettisiin velvollisuuksiin sekä ammatilliseen rooliin. (Valvira, Ammattihenkilöiden ammattieettiset velvollisuudet.) Laissa on määritelty erikseen muun muassa terveydenhuoltoalan henkilöstön ammattieettisistä velvollisuuksista, salassapitovelvollisuudesta sekä täydennyskoulutusvelvollisuudesta (Laki terveydenhuoltoalan ammattihenkilöistä, 559/1994: 3:15 §, 3:17 §, 3:18 §).

Ammattietiikasta on ohjeistuksia annettu myös sekä Psykologiliiton että Puheterapeuttiliiton puolelta. Puheterapeuttiliitto on koonnut eettiset ohjeensa kolmetoistakohtaiseen listaan. Ne pohjautuvat liiton mukaan paitsi ammattikunnan sisällä käytyihin keskusteluihin ja aiempiin eettisiin ohjeisiin, myös yhteiskunnallisiin arvoihin ja lainsäädäntöön. (Puheterapeuttiliitto, 2015.) Suomen Psykologiliiton eettiset ohjeet perustuvat Pohjoismaiden yhteisiin ammattieettisiin periaatteisiin. Ne rakentuvat neljän pääperiaatteen ympärille, jotka ovat yksilön oikeuksien ja arvon kunnioittaminen, ammatillinen pätevyys, vastuu ja ammatillinen riippumattomuus. (Suomen Psykologiliitto, n.d.)

Ammattietiikan opetus tapahtuu harvoin erillisenä opintojaksona. Psykologian ja logopedian oppiaineissa ammattietiikkaa käsitellään useimmiten niin ammatilliseen kasvuun ohjaavilla kursseilla kuin myös kliinisillä jaksoilla. Yleisesti ammattilaiset ovat tänä päivänä sitä mieltä, että ammattietiikan opettaminen on tärkeää – eroavaisuuksia ilmenee lähinnä siinä, kuinka opetus tulisi järjestää ja mitä sisältöjä siinä tulisi käsitellä. (Hodgson & Watts, 2017.)

Sedgwick (2021) kumppaneineen selvitti tutkimuskatsauksen avulla terveydenhuoltoalan opiskelijoiden etiikan opetuksen suosituksia, mutta vastaukset miten, missä ja milloin etiikan opetus tulisi järjestää jäi laajasta tutkimuspohjasta huolimatta edelleen vailla konsensusta.

Väitöskirjassaan Gaylord (2022) tutki etiikan opetuksen vaikutusta

puheterapeuttiopiskelijoiden koettuun ja mitattuun ammattieettisen osaamisen tasoon.

Tutkimuksessa selvisi, että formaalilla etiikan opetuksella oli merkittävä positiivinen vaikutus ammattieettiseen osaamiseen, niin eettisten haasteiden tunnistamiseen kuin

nimeämiseenkin. Tanaka ja kumppanit (2022) havaitsivat tutkimuskatsauksessaan, että sairaanhoitoalan opiskelijat hyötyivät niin verkko-opinnoista, simulaatio-opetuksesta kuin kasvokkain tapahtuvasta etiikan opetuksesta. Keskeistä oli opetusmetodin sijaan

opiskelijoiden osallistaminen eettisen pohdinnan pariin ja pelkästään tiedon jakamiseen keskittyvän opetuksen välttäminen. Handelsman ja kumppanit (2005) painottavat opiskelijan omien eettisten arvojen tunnistamista merkityksellisenä tekijänä omaksuttaessa uutta ammattieettistä kulttuuria. Heidän mukaansa ammattietiikan opetus tulee nähdä kypsyamisprosessina ja kulttuuriin sopeutumisenä, jossa on eri vaiheita riippuen yksilön ominaisuuksista ja ympäristön vaikutuksesta. Kulttuuriin sopeutumisesta Handelsman ja kumppanit (2005) puhuvat akkulturaationa, jossa omaksutaan (ammatti)yhteisön arvoja, traditioita ja rituaaleja. Tämä tapahtuu opiskelijoilla yksilöllisessä tahdissa, mutta etiikan kurssit antavat mahdollisuuden tutkailla omaan ammattiryhmään kuuluvaa etiikan traditiota ja kehittää omaa (ammatti)eettistä identiteettiä. (Handelsman ym., 2005)

Pollard ja kumppanit (2018) ehdottavat kirjallisuuteen perustuen etiikan ja erityisesti terveydenhuollon ammattietiikan systemaattista opetusta jo ennen kliinisiä jaksoja. Heidän laatimassaan opetussuunnitelmassa keskeistä on tutustuttaa opiskelijat ammattieettisiin koodistoihin sekä eettisten haasteiden tunnistamiseen ja niiden käsittelyyn. Tämä on keskeistä, jotta kliinisille jaksoille lähettäessä opiskelijoilla on vahva perusta ammattietiikan eri osa-alueista ja he pystyvät kohtaamaan ammattieettisiä kysymyksiä tutkimuksiin perustuvan tiedon pohjalta.

Opiskelijoilta odotetaan kentällä toimiessaan ammattieettistä osaamista ja näiden taitojen karttumista kliinisten jaksoiden aikana. Tällä hetkellä ei ole kuitenkaan mitään keinoja mitata tai monitoroida ammattieettisten taitojen kehittymistä opintojen aikana tai niiden osaamista opintojen lopussa. Mikäli opiskelijalla ei ole mahdollisuutta hankkia opintojen aikana riittävää ammattieettistä osaamista, saattaa se heijastua eettisenä ahdistuksena tai jopa epäeettisenä toimintana työssä. (Gaylord, 2022.)

Irumin ja kumppaneiden (2019) tutkimuksessa yli puolet tutkimukseen vastanneista puheterapeuteista ei osannut nimetä terveydenhuoltoalan keskeisiä etiikan osa-alueita ja vain noin 40 % piti etiikan osaamista työssään keskeisenä arvona. Tämä on huolestuttavaa ja viestittää tarpeesta lisätä paitsi opiskelijoiden niin myös kentällä toimivien ammattilaisten ammattieettistä osaamista ja arvostusta. Tämä on mahdollista tietouden lisäämisellä ja ammattieettisen osaamisen kehittämisen tukemisella koulutuksen kautta niin opiskelujen aikana kuin työelämässäkin.

1.6 Eettiseen osaamiseen yhdistettyjä tekijöitä

Eettiseen osaamiseen vaikuttavia tekijöitä on pyritty selvittämään useissa aikaisemmissa tutkimuksissa. Kuljun ja kumppaneiden (2015) terveydenhuoltoalan eettiseen osaamiseen liittyvässä tutkimuksessa löydettiin viisi tekijää, joilla katsottiin olevan yhteydessä eettiseen osaamiseen. Näitä olivat työn luonne/hyveellisyys, työssä hankittu kokemus, ihmisten välinen vuorovaikutus, eettinen tietoisuus sekä tukea antava työorganisaatio.

Kuljun ja kumppaneiden (2015) kanssa hieman samankaltaisiin tuloksiin päätyivät myös Lechasseur ja kumppanit (2018) selvittäessään artikkelikatsauksen avulla eettiseen kompetenssiin yhdistyviä tai sen kanssa synonyymina käytettyjä tekijöitä hoitotyön ammattilaisten kohdalla. He löysivät kuusi eettiseen kompetenssin termiä; eettinen herkkyyys, eettinen tieto, eettinen reflektiokyky, eettinen päätöksenteko, eettinen toiminta ja eettinen käyttäytyminen. Katsauksessaan he näkivät eettisen herkkyyden olevan eettisen kompetenssin perusta. He määrittelivät sen kyvyksi tunnistaa erilaisia eettisiä jännitteitä erilaisissa tilanteissa ja ymmärtää niiden merkitys erityisesti suhteessa toisiin. Eettinen tieto tai tietoisuus on Lechasseurin ja kumppaneiden (2018) mukaan kombinaatio filosofisesta, teoreettisesta sekä käytännön tiedosta, mikä huomioi myös kontekstin ja tilanteeseen liittyvät ihmiset. Eettisen reflektion he tulkitsevat tarkoittavan jatkuvaa erilaisten eettisten vaihtoehtojen punnintaa ja tarkastelua, johon vaikuttavat myös kaikkien osapuolten arvot ja uskomukset. Eettistä päätöksentekoa Lechasseur ja kumppanit (2018) kuvaavat prosessiksi, joka tähtää järkevän ja vastuullisen valinnan tekoon useiden vaihtoehtojen joukosta. Kun päätöksenteko muuttuu toiminnaksi, on kyseessä eettinen toiminta. Se nähdään kriittisen reflektion ja motivaation kautta muovautuneena toimintana, jonka päämääränä on avustaa ja tukea toista hänen polullaan. Lechasseur ja kumppanit havaitsivat juuri tässä eron eettisen toiminnan ja eettisen käyttäytymisen välillä. Eettisellä toiminnalla tarkoitetaan tietyissä tilanteissa tapahtuvaa toimintaa, joka on sidottua tilanteisiin ja kontekstiin, kun taas eettinen käyttäytyminen kuvaa ennemminkin yleistä toimintatapaa, joka toistuu ja on tilannesidonnaisuudesta vapaata. (Lechasseur ym., 2018.) Motivaation merkitystä korostaa myös Meriac (2015) tutkimuksessaan motivaation, ammattietiikan ja (opiskelu)suorituksen suhteesta. Meriacin näkemyksen mukaan niin ulkoiset motivaatiotekijät kuin ammattietiikkakin sisältävät molemmat ajatuksen ulkoisten normien ja ohjenuorien noudattamisesta. Ulkoisen motivaation ajatellaan siis korreloivan positiivisesti ammattieettiseen toimintaan pyrkimisen kanssa. Tämä korrelaatio olisi vahvempi kuin sisäisen motivaation, saati motivaatiopulan ja ammattieettiseen toimintaan pyrkimisen välillä.

Meriacin tutkimuksessa korkean pistemäärän eettistä toimintaa ja ajattelua mittaavassa testissä saaneet nojasivat vahvasti sosiaalisiin normeihin ja ympäristön vaikutus heidän panostukseensa opintoihin oli suuri. Motivaatiopula yhdistyi hänen tutkimuksessaan vapaa-ajan arvostamiseen, mikä saattoi kertoa siitä, että opiskelujen kannalta oleelliset tehtävät motivoivat kyseisiä henkilöitä vähemmän kuin vertaisia ja näin ollen he ovat haluttomampia panostamaan opintoihin. (Meriac, 2015.) Koska motivaatiolla on aikaisemman tutkimuskirjallisuuden perusteella keskeinen merkitys ammattieettiseen osaamiseen, selvitetään tässä tutkimuksessa motivaation yhteyttä ammattieettisen osaamisen itsearvioon. Lisäksi tarkastellaan mahdollisia motivaatiopistemäärien eroja vuosikurssiryhmien välillä.

Myös uupumuksen on katsottu olevan yhteydessä eettiseen osaamiseen. Barkerin ja Nussbaumin (2011) tutkimuksessa selvitettiin uupumuksen vaikutusta sairaanhoitajien työhön. Tutkimuksessa havaittiin, että uupumus korreloi heikomman työsuorituksen kanssa. Hoitotyössä tämä merkitsee luonnollisesti riskiä heikentyneeseen ammattieettisen toiminnan tasoon. Moon ja Kim (2015) löysivät omassa tutkimuksessaan eettisen kuorman ja uupumuksen välillä yhteyden. Lisäksi koettu uupumus yhdistettiin myös koettuihin eettisiin konflikteihin (Moon & Kim, 2015). Uupumuksen on tutkimuksissa havaittu liittyvän opiskelijoilla myös opintovuosiin. Pidemmällä opinnoissaan olevat ovat kokeneet itsensä uupuneemmiksi, kuin opintojensa aikaisemmassa vaiheessa olevat (Galán ym.; 2011, Salmela-Aro & Read, 2017). Uupunut henkilö ei välttämättä kykene pohtimaan ja havaitsemaan eettisiä ongelmia uupumuksensa takia, eikä hänellä toisaalta ole voimavaroja valita eettisesti oikeaa toimintatapaa, vaikka tiedollisesti sellaisen tunnistaisikin (Rest, 1982, ks. myös Halbesleben ym., 2008; Shanafelt ym., 2010). Tämän vuoksi tutkimuksessa selvitetään myös mahdollista yhteyttä uupumuksen ja ammattieettisen osaamisen itsearvion tuloksiin psykologian ja logopedian opiskelijoilla.

1.7 Tutkimushypoteesit

Tässä tutkielmassa selvitetään, miten psykologian ja logopedian opiskelijat arvioivat oman ammattieettisen osaamisen tasoa ja tarkastellaan tätä itsearviota eri opintojen vaiheissa ja eri ikäryhmissä olevien opiskelijoiden välillä. Lisäksi tarkastellaan motivaation ja ammattieettisen osaamisen yhteyttä. Kolmas tutkimushypoteesi koskee koetun uupumuksen yhteyttä ammattieettisen osaamisen itsearvioon. Viimeinen eli neljäs tutkimushypoteesi käsittelee motivaation yhteyttä ammattieettisen osaamisen itsearvioon. Edellä mainittujen ohella selvitetään mahdollisten taustatekijöiden: vuosikurssikurssiryhmän, iän, sukupuolen,

yhteisöön kuulumisen, pääaineen, opiskelualan valintaan koetun tyytyväisyyden ja aikaisemman sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutuksen yhteyttä ammattieettisen osaamisen itsearvioon.

Psykologian ja logopedian opiskelijat opiskelevat terveydenhuoltoalan ammattiin ja toimivat työssään Valviran luvalla. Laillistuksen yhteydessä ammattieettistä osaamista ei kartoiteta, eikä laissa ole määrätty etiikan opintojen pakollisuudesta tutkinnon suorittamiseksi. Monet viiden–kuuden vuoden opintojen aikana käydyt kurssit sivuavat ammattiin liittyviä etiikan taitoja, mutta tulevien ammattilaisten ammattieettisen osaamisen tasosta ei ole olemassa tutkittua tietoa. Aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa (mm. Rest, 1982) on havaittu ammattieettisen osaamisen liittyvän myös henkilön ikään, eli eettinen päätöksenteko kehittyisi iän myötä. Vaikka tässä tutkimuksessa ei ole odotettavissa suurta ikävaihtelua vastaajien kesken, on mielenkiintoista selvittää, näkyykö tästä viitteitä saaduissa vastauksissa.

Ammattietiikan osaaminen vaatii niin perustietoutta siitä, mitä etiikka on kuin myös taitoja yleistää ja soveltaa opittuja taitoja tilanteen vaatimalla tavalla. Kyky toimia eettisesti nojaa kaikkien etiikan osa-alueiden hallitsemiseen, sanoihin, päätöksiin ja tekoihin. (Hughes & Rushton, 2022.)

Tutkielman kysymyksiin etsitään vastauksia seuraavien hypoteesien kautta:

1. Ammattietiikan osaaminen kehittyy psykologian ja logopedian opiskelijoilla opintojen aikana, mikä näkyy korkeampina ammattieettisen osaamisen itsearvioina myöhemmillä vuosikursseilla suhteessa opintojensa alkuvaiheessa oleviin.

Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu yhteys eettisen herkkyyden ja korkeamman iän sekä työkokemuksen välillä. Niin moraalitapa kuin tapa toimia eettisesti kehittyvät henkilön iän myötä ja eettisten pulmien ratkaisemisen kautta. (Kulju ym., 2020; Rest, 1982.) Tiedon ohella tekemisen kautta hankittujen kokemusten merkitystä eettisen osaamisen kartuttamisessa ovat korostaneet myös Eriksson kumppaneineen (2007). Oletuksena on, että tietoisuus omasta eettisestä osaamisesta kasvaa opintojen edetessä ja toisaalta myös eettisen toiminnan osaaminen lisääntyy, koska koulutuksen aikana opiskelija saa formaalia sekä käytännön opetusta ammattietiikkaan liittyen. (ks. Shanafelt ym., 2010.)

2. Korkeampi ikä on positiivisesti yhteydessä korkeampaan itsearvioon omasta ammattieettisestä osaamisesta.

Aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa eettinen osaaminen on yhdistetty naissukupuoleen, korkeampaan ikään ja kouluttuneisuuteen (Craft 2013; Kulju ym., 2020; Loe ym., 2000; Rest 1982). Sukupuolen osalta kokonaisnäyttö on silti jäänyt vielä ristiriitaiseksi (Roxas ym., 2004).

3. Opiskelijoiden kokemalla uupumuksella on yhteys matalaan itsearvioon omasta ammattieettisestä osaamisesta.

Koettuun uupumukseen on yhdistetty joissain tutkimuksissa heikompi ammattieettinen osaaminen ja vaikeus tunnistaa eettisesti haastavia tilanteita sekä tehdä ammattieettisesti kestäviä päätöksiä näihin tilanteisiin liittyen (ks. Shanafelt ym., 2010).

4. Opiskelijan korkeammilla motivaatiopisteillä (sims-mittarilla testattuna) on yhteys korkeaan itsearvioon omasta ammattieettisestä osaamisesta.

Aikaisemman tutkimuksen perusteella ammattieettisyys yhdistyy erityisesti ulkoisen motivaation piirteisiin, kuten sosiaalisten normien noudattamistaipumukseen (Meriac, 2015). Eettinen toiminta on nähty muodostuvan erityisesti kriittisen reflektion ja motivaation kautta (Lechasseur ym., 2018).

2 Menetelmät

Tutkimus on poikkileikkaustutkimus, jonka kohderyhmänä ovat seitsemän yliopiston (Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Oulun, Tampereen, Turun ja Åbo Akademin) psykologian ja logopedian opiskelijat. Kysely toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella, joka lähetettiin syyskuussa 2023 logopedian ja psykologian opiskelijoille ainejärjestöjen sähköpostilistojen kautta.

Kyselylomake on luotu REDCap-järjestelmällä ja siinä kysytään taustatietoina vastaajan ikä, pääaine, vuosikurssi, aikaisempien korkeakouluopintojen määrä vuosina, aikaisemmin suoritettu sosiaali- ja terveydenhoitoalan tutkinto sekä opiskelumotivaation taso. Itse kyselylomake koostuu taustatekijöiden lisäksi ammattieettisen osaamisen itsearviointiosuudesta. Sen avulla pyritään tarkastelemaan opiskelijoiden ammattieettistä osaamista kuuden eri osa-alueen avulla; motivaatio toimia eettisesti, toisiin suuntaava herkkyys, eettinen toimeenpanotaito, eettiseen reflektioon perustuva päätöksenteko, yhteistyö eettisessä päätöksenteossa sekä itseen suuntautuva herkkyys. Lisäksi tarkastellaan koko ammattieettisen osaamisen itsearviomittarin summapistemääriä. Itsearviointimittari on kehitetty ja testattu toimivaksi ammattilaisista koostuneen aineiston avulla (Vartiainen, 2022).

2.1 Rinnakkaismittarit

Rinnakkaismittareina kyselylomakkeessa olivat itsetutkiskelun Self-Reflection and Insight Scale eli SRIS-testi, motivaatiota kartoittava The Situational Motivation Scale eli sims-testi, mentalisaatiokykyä mittaava The Mentalization Scale eli MentS-kysely, uupumusta kartoittava yhden kysymyksen testi, yhteenkuuluvuutta kartoittava single-item need to belong scale eli SIN-B-kysely ja sosiaalista identifioitumista mittaava single-item social identification measure eli SISI-kysely.

Tässä tutkielmassa näistä hyödynnettiin motivaatiokyselyä (sims) sekä uupumusta kartoittavaa yhden kysymyksen mittaria. Dolan ja kumppanit (2015) ovat kehittäneet yhden kysymyksen uupumusmittarin, jolla kartoitetaan henkilön kokemaa uupumusta.

Uupumuksella saattaa olla yhteys heikompaan ammattieettiseen osaamiseen ja vaikeuteen tunnistaa eettisesti haastavia tilanteita ja tehdä ammattieettisesti kestäviä päätöksiä näihin tilanteisiin liittyen (ks. Halbesleben ym., 2008; Rest, 1982; Shanafelt ym., 2010) Itsearviointia tilannekohtaista motivaatiota mitataan Guayn ja kumppaneiden (2000) kehittämällä 16 kysymyksen sims-mittarilla.

2.2 Eettisyys

Tutkimukselle haettiin Turun yliopiston eettisen toimikunnan lausunto. Tutkimuksessa ei kerätty suoria tunnistetietoja. Tutkimuksessa kerättiin epäsuoria tunnistetietoja kuten ikä, koulutusohjelma ja sukupuoli mutta yksittäiset henkilöt eivät ole tunnistettavissa tuloksista. Seurantatutkimusta varten vastaajilta kysyttiin puhelinnumeron neljä viimeistä numeroa yksilöintiä varten, mutta numeroiden antamatta jättäminen ei estänyt kyselyyn vastaamista. Aineistoja säilytetään Turun yliopiston Seafire-palvelussa salasanalla suojatussa kansiossa, johon on pääsy vain tutkimusryhmän jäsenillä. Tutkimukseen osallistujalle esitettiin tutkimustiedote kyselyn alussa ja tutkittavan tuli kyselyssä aktiivisesti ilmaista ymmärtäneensä oikeutensa ja halukkuutensa osallistua tutkimukseen ennen kuin hän pääsi täyttämään lomaketta. Tutkimustiedotteessa kerrottiin tutkimuksen tarkoitus ja vastaajan oikeudet kuten tutkimukseen vastaamisen vapaaehtoisuus ja korvauksettomuus.

2.3 Osallistujat

Tutkimukseen osallistui 65 logopedian pääaineopiskelijaa ja 67 psykologian pääaineopiskelijaa. Osallistujat olivat 19–48-vuotiaita ja yli 90 % heistä oli naisia. Osallistujien taustatiedot on esitetty tarkemmin Taulukossa 1.

Taulukko 1.

Tutkittavien taustatiedot (N=132)

	Muuttuja	<i>n</i> (%)	<i>ka</i> (<i>kh</i>)	vaihteluväli
Pääaine				
	Logopedia	65 (49.2)		
	Psykologia	67 (50.8)		
Vuosikurssi				
	1.	14 (10.6)		
	2.	42 (31.8)		
	3.	15 (11.4)		
	4.	31 (23.5)		
	5.	17 (12.9)		
	6.	8 (6.1)		
	>6.	5 (3.8)		
Sukupuoli				
	Nainen	119 (93.0)		
	Mies	7 (5.5)		
Ei halua määrittellä				
		2 (1.6)		
Ikäryhmät				
	1.	28 (21.2)		[19, 21]
	2.	45 (34.1)		[22, 24]
	3.	27 (20.5)		[25, 27]
	4.	12 (9.1)		[28, 30]
	5.	20 (15.2)		[31, 48]
Aikaisempi tutkinto sosiaali- ja terveydenhoitoalalta				
	Kyllä	8 (6.1)		
	Ei	124 (93.9)		
Ikä				
		132	25.50 (5.31)	[19, 48]

2.4 Ammattieettisen osaamisen itsearviointimittarin faktorit

Tutkimuksessa käytetty Vartiaisen (2022) kehittämä ja testaama ammattieettisen osaamisen itsearviointimittari koostuu kuudesta faktorista. Kyselylomake sisältää 39 ammattieettistä toimintaa koskevaa väittämää, joihin vastaajaa pyydetään vastaamaan VAS-asteikolla.

Asteikon ääripäät ovat ”täysin eri mieltä” – ”täysin samaa mieltä” ja ne vastaavat kyselyssä lukuarvoja 0 ja 100. 30 kysymystä muodosti tässä tutkimuksessa osatestit. Osatestit ja niihin latautuneet kysymykset esitetään Taulukossa 2. Jokaisesta kysymyksestä saattoi saada 0–100

pistettä. Mitä korkeampia pistemääriä opiskelija sai, sitä korkeammaksi hän arvioi oman ammattieettisen osaamisensa. Osatestien maksimipistemäärät olivat 300–1000 ja absoluuttisesti osatestien summapisteeet jakautuivat välille 0–1000.

Taulukko 2.

Eettisen osaamisen itsearviointimittarin osatestit ja niiden kysymykset

	Toimin ammattiroolissani muita kunnioittaen.
Motivaatio toimia eettisesti	<p>Pyrin ammattiroolissani noudattamaan ammattieettisiä periaatteita.</p> <p>Pyrin ammattiroolissani kohtelemaan kaikkia asiakkaita tasa-arvoisesti.</p> <p>Pyrin ammattiroolissani edistämään asiakkaan hyvinvointia.</p> <p>Pyrin ammattiroolissani työskentelemään totuudenmukaisesti ja luotettavasti.</p> <p>Pyrin ammattiroolissani asettamaan ammattietiikan oman mukavuudenhaluni edelle.</p> <p>Pyrin ammattiroolissani toimimaan sen mukaisesti, minkä ajattelen olevan oikein.</p> <p>Pyrin ammattiroolissani sitoutumaan laadukkaaseen työskentelyyn.</p> <p>Pyrin ammattiroolissani kunnioittamaan asiakkaan oikeuksia.</p> <p>Pyrin ammattiroolissani kehittämään ammatillista osaamistani.</p>
Toisiin suuntaava herkkyys	<p>Minulla on ammattiroolissani taitoa tunnistaa muiden ihmisten näkökulmia.</p> <p>Minulla on ammattiroolissani taitoa tunnistaa muiden ihmisten tunnereaktioita.</p> <p>Minulla on ammattiroolissani taitoa tunnistaa asiakkaan sosiaalinen ja kulttuurinen tausta.</p> <p>Minulla on ammattiroolissani taitoa tunnistaa muiden ihmisten yksilölliset tilanteet.</p>
Eettinen toimeenpanotaito	<p>Toimin ammattiroolissani asiakkaan edun mukaisesti tilanteesta riippumatta.</p> <p>Toimin ammattiroolissani ammattieettisten periaatteiden mukaisesti hankalissakin tilanteissa.</p> <p>Toimin ammattiroolissani päätösten, toimenpiteiden ja seurausten osalta vastuullisesti.</p> <p>Toimin ammattiroolissani siten, etteivät omat henkilökohtaiset tunteeni vaikuta työskentelyyni haitallisesti.</p>

	Osaan ammatillisessa päätöksenteossa hyödyntää ammattieettisiä periaatteita.
	Osaan ammatillisessa päätöksenteossa hyödyntää tutkimustietoa.
Eettiseen reflektioon perustuva päätöksenteko	Osaan ammatillisessa päätöksenteossa tukeutua ammattini harjoittamista koskeviin lakeihin.
	Minulla on ammattiroolissani taitoa tunnistaa tilanteiden eettisiä ongelmia.
	Minulla on ammattiroolissani taitoa tunnistaa asiakkaiden oikeudet.
	Pyrin ammattiroolissani syventämään ammattieettistä osaamistani.
	Osaan ammatillisessa päätöksenteossa hyödyntää yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa.
Yhteistyö eettisessä päätöksenteossa	Osaan ammatillisessa päätöksenteossa kysyä neuvoa ammattieettisten ongelmien ratkaisemiseksi.
	Osaan ammatillisessa päätöksenteossa hyödyntää omaa ja muiden ammattilaisten kliinistä kokemusta.
Itseen suuntautuva herkkyys	Minulla on ammattiroolissani taitoa tunnistaa oman ammatillisen osaamiseni rajat.
	Minulla on ammattiroolissani taitoa tunnistaa omat arvoni ja asenteeni.
	Minulla on ammattiroolissani taitoa tunnistaa omia tunnereaktioitani.

”Motivaatio toimia eettisesti” -osatestillä mitataan nimensä mukaisesti pyrkimyksiä ammattieettiseen toimintaan. ”Toisiin suuntaava herkkyys” -osatestillä kartoitetaan kykyä toisen ihmisen huomioimiseen ja yksilöllisyyden tunnistamiseen. ”Eettinen toimeenpanotaito” -osatestin pisteet kertovat tahdosta ja kyvystä toimia reflektion pohjalta oikeaksi määritellyllä ammattieettisellä tavalla. ”Eettiseen reflektioon perustuva päätöksenteko” -osiossa korostuvat eri tietolähteiden, kuten lakien, tutkimustiedon, eettisten ohjeiden ja asiakkaan oikeuksien huomioiminen eettisessä päätöksenteossa. Viides osatesti, eli ”yhteistyö eettisessä päätöksenteossa” keskittyy kartoittamaan nimenomaan eettistä osaamista yhteistyön tarpeellisuuden ja arvostuksen näkökulmasta. Viimeinen osatesti, ”itse suuntautuva herkkyys” kuvaa tietoisuutta itsestä ja henkilökohtaisista tunteista asiakastyöskentelyssä ja siinä korostuu vahvasti itsereflektointikyky. (Ks. Vartiainen, 2022.)

2.5 Tilastolliset menetelmät ja muuttujat

Alkuun aineistosta tarkastellaan tunnusluvut ja ammattieettisen itsearvion summapisteiden sekä motivaatiokyselyn summapisteiden normaalijakautuneisuus. Lasketaan ammattieettisen osaamisen itsearviointimittarin testille ja osatesteille Cronbachin alfaat, joiden avulla katsotaan mittarin yhtenäisyyttä. Tehdään sama myös motivaatiokyselylle ja sen osatesteille. Tarkastellaan lisäksi osatestien varianssien yhtäsuuruuksia.

Sukupuolen osalta vastaajien jakauma oli epäsuhtainen, eikä mahdollistanut tilastollista vertailua. Vastaajien iät ja vuosikurssit jakautuivat hyvin epätasaisesti, mikä edellytti ryhmien muodostamista tarkastelun mahdollistamiseksi. Niinpä muodostetaan uusi muuttuja ”ikäryhmät” ($N=5$) selkiyttämään tarkastelua. Lisäksi muodostetaan tarkastelua varten vuosikursseista kolme ryhmää yhdistämällä 1. ja 2. vuosikurssien vastaajat yhdeksi ryhmäksi, toinen ryhmä muodostetaan 3. ja 4. vuosikurssin vastaajista ja kolmannen vuosikurssiryhmän muodostavat viidennen ja myöhempien vuosikurssien opiskelijat.

Ammattieettisen osaamisen itsearviopistemäärien, iän ja vuosikurssin korrelaatioita tarkasteltiin Pearsonin korrelaatiokertoimen avulla. Korrelaatioiden tarkastelun jälkeen muodostettiin regressiomalli, jonka avulla tarkasteltiin iän ja vuosikurssiryhmän yhteyttä ammattieettisen osaamisen itsearvion summapisteisiin. Riippuvana muuttujana ammattieettisen osaamisen summapisteet ja riippumattomina muuttujina ikä ja vuosikurssiryhmät.

Tämän jälkeen tarkastellaan eroja eri vuosikurssiryhmien ($N=3$) keskiarvotestipistemäärien välillä (erikseen sekä ammattieettisen itsearvion että motivaatiokyselyn osalta) yksisuuntaisen varianssianalyysin (ANOVA) avulla. Mikäli ryhmien välillä on eroja, jotka viittaavat vuosikurssiryhmän ja testipistemäärien tilastolliseen riippuvuussuhteeseen, tarkastellaan jatkotestauksella minkä ryhmien välillä on eroja ja millaisia. Jatkotestauksessa käytetään varianssien yhtäsuuruusoletuksen täytyessä ANOVAa ja mikäli varianssien yhtäsuuruusoletus ei vertailtavien ryhmien välillä täyty, käytetään Brown-Forsytheä.

Tämän jälkeen tarkastellaan uupumuspiistemäärän yhteyttä ammattieettisen osaamisen itsearvion summapistemääriin. Mikäli yhteyttä havaitaan, suoritetaan jatkotestauksia. Tarkoituksena selvittää, onko uupumuksen kokemuksella ja vuosikurssilla tai ikäryhmällä yhteyttä ammattieettisen itsearvion summapisteisiin.

Lisäksi ollaan kiinnostuneita motivaation yhteydestä opiskelijan itsearvioon ammattieettisestä osaamisestaan. Motivaatiota mitataan tutkimuksessa sims-mittarilla (The Situational Motivation Scale). Ammattieettisen osaamisen itsearvioinnin yhteyttä motivaatiomittarin tuloksiin tarkastellaan laskemalla motivaatiomittarin ja ammattieettisen osaamisen itsearvion faktorien summapisteille Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokerroin, jolla tarkastellaan muuttujien lineaarisen yhteyden voimakkuutta ja suuntaa.

Aineiston tarkempi tarkastelu ja tilastolliset analyysit suoritettiin IBM:n SPSS-ohjelmalla (versio 29.0). Aluksi tarkasteltiin ammattieettisen itsearvion summapisteiden ja motivaatiokyselyn summapisteiden normaalijakaumaa. Kolmogorov-Smirnovin testin mukaan niin ammattieettisen itsearvioinnin summapisteet ($p = .088$) kuin motivaatiokyselynkin summapisteet ($p = .200$) olivat normaalisti jakautuneita. Kaikkien osatestien osalta aineisto ei ollut normaalijakautunut mutta keskeiseen raja-arvolausekkeeseen nojaten voitiin käyttää parametrisiä testejä, kun aineiston koko on riittävän suuri ($N=132$).

Ammattieettisen itsearviokyselyn ja sims-motivaatiokyselyn osatestien yhtenäisyyttä tarkasteltiin laskemalla kaikille osatesteille Cronbachin alfa ja tarkastelemalla sen kautta mittarin yhtenäisyyttä. Lisäksi selvitettiin varianssien yhtäsuuruuksia vuosikurssiryhmien välisten ammattieettisen osaamisen itsearviopistemäärien eroja tarkasteltaessa. Levenen testin mukaan, varianssien yhtäsuuruusoletus täyttyi vain eettisen toimeenpanotaidon osatestissä ($p = .176$).

Muiden osatestien osalta käytettiin Brown-Forsythen testiä, joka huomioi varianssien epäyhteneväisyyden ja jatkotestaukset suoritettiin tällöin Dunnett T3 -testillä. Levenen testin mukaan, varianssien ero oli tilastollisesti merkitsevä kaikissa motivaatiokyselyn osatesteissä. Näiden tulosten pohjalta päädyttiin jatkotestauksessa hyödyntämään Tukey HSD jatkovertailutestiä, joka huomioi vertailujen määrän. Tämän jälkeen tarkasteltiin vuosikurssiryhmän yhteyttä ammattieettisen osaamisen itsearvion sekä motivaation kokonaispistemäärään. Analyysin osoittaessa tilastollisen yhteyden selvitettiin eroja vuosikurssiryhmien välillä.

3 Tulokset

Ensimmäinen tutkimushypoteesi koski ammattieettisen osaamisen kehittymistä psykologian ja logopedian opiskelijoilla opintojen aikana. Hypoteesina oli, että opintojen alkutaipaleella ammattieettisen osaamisen itsearviopisteet jäisivät matalammalle tasolle kuin myöhemmillä vuosikursseilla. Aineistoa tarkasteltaessa havaittiin, että vuosikurssien vastausmäärissä oli suuria eroja. Eniten vastaajia saatiin toisen ja neljännen vuosikurssin opiskelijoilta, kun taas viidennen, kuudennen ja myöhempien vuosikurssien opiskelijoilta vastauksia oli hyvin vähän. Näin ollen vuosikurssien välinen vertailu ei ollut mielekästä.

Tässä vaiheessa päädyttiin ryhmittelemään vuosikurssit kolmeen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä koostui 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden vastauksista, joita oli yhteensä 56. Toinen ryhmä koostui 3. ja 4. vuosikurssin opiskelijoiden vastauksista, joita oli yhteensä 46. Viimeinen ryhmä muodostettiin viidennen, kuudennen ja myöhempien vuosikurssien opiskelijoiden vastauksista, joita kertyi yhteensä 30 kappaletta.

Aluksi tarkasteltiin ammattieettisen osaamisen itsearvion, iän ja vuosikurssiryhmän korrelaatioita. Ammattieettisen osaamisen itsearvion ja vuosikurssiryhmän välillä oli löydettävissä tilastollisesti merkitsevä positiivinen korrelaatio $r(132) = .30, p < .001$. Ammattieettisen osaamisen itsearviolla ja iällä havaittiin tilastollisesti merkitsevä positiivinen korrelaatio $r(132) = .19, p = .017$. Iällä ja vuosikurssiryhmällä oli löydettävissä tilastollisesti merkitsevä positiivinen korrelaatio $r(132) = .20, p = .012$. Tämän jälkeen muodostettiin aikaisemman teorian pohjalta lineaarinen regressiomalli, jonka avulla tarkasteltiin iän ja vuosikurssiryhmän yhteyttä ammattieettisen osaamisen itsearvion summapisteeisiin. Riippuvana muuttujana oli ammattieettisen osaamisen summapisteeet ja riippumattomina muuttujina olivat ikä ja vuosikurssiryhmä. Tarkoituksena oli selvittää, onko molemmilla riippumattomilla muuttujilla uniikkia vaikutusta ammattieettisen osaamisen pistemääriin. Riippumattomat muuttujat lisättiin malliin samanaikaisesti. Koska lineaarisessa regressiossa selittäjänä ei voi olla kolmeluokkaista kategorista muuttujaa, kuten vuosikurssiryhmät, suoritettiin vuosikurssit-muuttujille dummy-koodaus. Muodostettiin kaksi dummy-muuttujaa. Dummy 1 -muuttujassa koehenkilö sai arvon 1 mikäli hän oli ensimmäisen vuosikurssiryhmän opiskelija, muussa tapauksessa vastaaja sai arvon 0. Dummy 2 -muuttujassa koehenkilö sai arvon 2 mikäli hän oli toisen vuosikurssiryhmän opiskelija, muussa tapauksessa vastaaja sai arvon 0. Vanhin vuosikurssiryhmä toimi vertailuryhmänä. Mallin F-suhde oli tilastollisesti merkitsevä $F(3, 128) = 7.42, p < .001$ eli malli selitti

tilastollisesti merkitsevän osan aineiston vaihtelusta. Selitysaste oli kohtalainen, korjattu $R^2 = .13$. Taulukossa 3 selittäjien standardoidut ja standardoimattomat regressiokertoimet, p -arvot sekä luottamusvälit. Vuosikurssiryhmän 1 ja vuosikurssiryhmän 2 tulokset ovat suhteessa vertailuryhmään, eli kolmanteen vuosikurssiryhmään.

Taulukko 3.

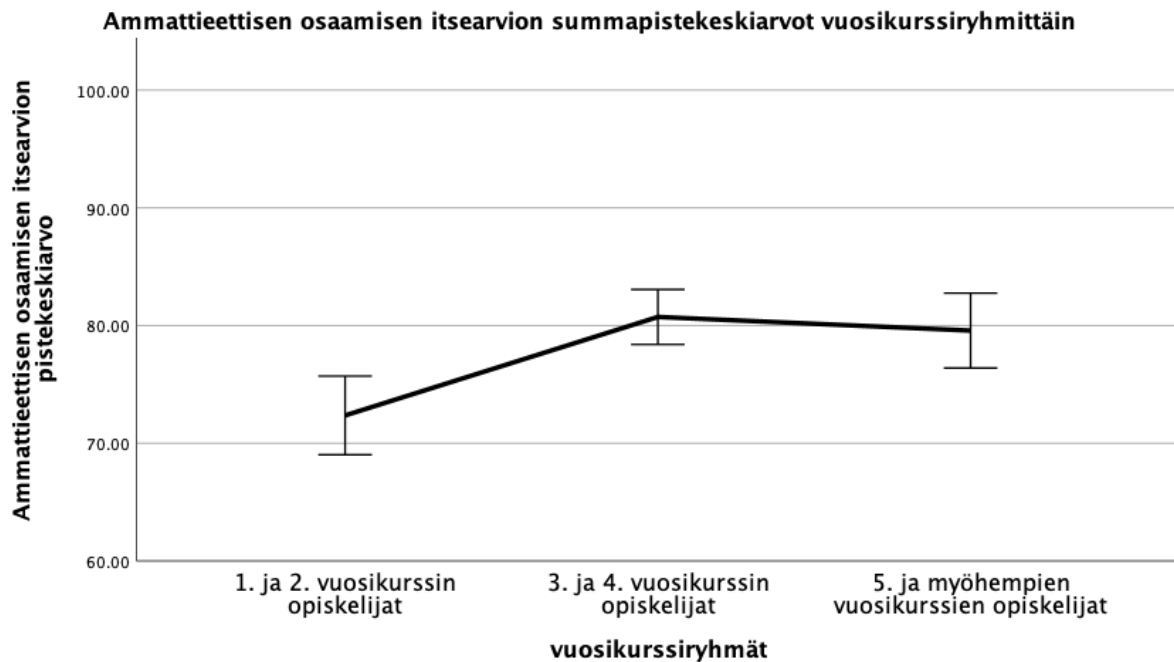
Muuttuja	Standardoitu B	Standardoimaton β	p -arvo	95 % luottamusväli
vuosikurssiryhmä 1	-194.80	-2.77	.006	[-333.82 -55.79]
vuosikurssiryhmä 2	45.47	.07	.528	[-96.62, 187.55]
vertailuryhmä, vuosikurssiryhmä 3	2169.60	-	<.001	[1874.31, 2464.90]
ikä	8.03	.13	.119	[-2.08 18.14]

Iällä ei ollut mallin mukaan uniikkia tilastollisesti merkitsevää vaikutusta ammattieettisen osaamisen pistemääriin, kun vuosikurssiryhmä otettiin huomioon, $B = 8.03$, 95 % $CI = [-2.08, 18.14]$, $\beta = 0.13$, $p = .119$. Vuosikurssiryhmä 1 ja vertailuryhmänä toimineen vuosikurssiryhmä 3 välillä oli tilastollisesti merkitsevä yhteys, $B = -194.80$, 95 % $CI = [-333.82, -55.79]$, $\beta = -2.77$, $p = .006$. Vuosikurssiryhmä 1 sai tilastollisesti merkitsevällä tasolla keskimäärin heikommät ammattieettisen osaamisen summapisteet kuin kolmas vuosikurssiryhmä, kun ikä otettiin huomioon. Vuosikurssiryhmä 2 keskimääräiset pistemäärät eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi vertailuryhmän keskiarvosta, kun ikä otettiin huomioon, $B = 45.47$, 95 % $CI = [-96.62, 187.55]$, $\beta = 0.7$, $p = .528$. Mallin muuttujien VIF-arvot vaihtelivat välillä [1.04, 1.72] ja toleranssi välillä [0.58, -0.96], minkä perusteella mallissa ei ollut multikollineaarisuutta. Näiden tulosten pohjalta päädyttiin jatkamaan vuosikurssin ja ammattieettisen osaamisen itsearvion välisen suhteen tarkempaa tarkastelua varianssianalyysin avulla.

Ryhmiä normaali-jakautuneisuus testattiin ja Kolmogorov-Smirnovin testin mukaan ryhmät olivat normaalijakautuneita muissa osatesteissä paitsi kolmannen vuosikurssiryhmän tulokset osatesteissä ”motivaatio toimia eettisesti”. Ammattieettisen osaamisen itsearvion summapisteet eivät olleet Levenen testin mukaan varianssiltaan yhtä suuret ($p = .040$) ja päädyttiin käyttämään varianssianalyysissa Brown-Forsythen testiä ja jatkotestauksessa Dunnett T3 -testiä ryhmien välisten erojen selvittämiseen.

Kuva 1.

Havaitut estimaatit ja niiden 95 % luottamusvälit ammattieettisen itsearvion summapistemäärille vuosikurssiryhmittäin esitettynä.

Kuvassa 1 on esitetty ammattieettisen itsearviokyselyn summapistemäärät vuosikurssiryhmittäin. Kuvaa 1 varten saadut osatestipisteet on jaettu testin itemien määrällä ($N=30$), jotta pistemäärät ovat paremmin vertailtavissa ja skaalautuvat näin välille 0–100. Alkuperäiset varianssianalyysit ja jatkotestaukset on suoritettu alkuperäisillä luvuilla. Vuosikurssiryhmien välillä löytyi Brown-Forsythen testillä tilastollisesti merkitsevä ero ammattieettisen osaamisen itsearvion summapisteteissä suurella efektikoolla $F(2, 119.08) = 10.97, p < .001, \eta^2 = .13$.

Jatkovertailu Dunnett T3:lla antoi tilastollisesti merkitsevän eron 1. ja 2. vuosikurssiryhmän sekä 1. ja 3. vuosikurssiryhmän välillä. 1. ja 2. ryhmän välillä ero oli keskimäärin -250.97 pistettä niin, että 1. vuosikurssiryhmällä oli keskimäärin 250.97 pistettä matalampi summapistemäärä, 95 % CI = [-398.99, -102.95], $p < .001$. 1. ja 3. vuosikurssiryhmän välinen ero oli keskimäärin -216.25 pistettä niin, että 1. vuosikurssiryhmän pistemäärä oli keskimäärin 216.25 pistettä matalampi, 95 % CI = [-382.99, -49.52], $p < .007$.

3.1 Ammattieettisen osaamisen osatestien ja vuosikurssin yhteys

Ammattieettisen osaamisen mittari koostuu kuudesta eri osatestistä. Seuraavaksi selvitettiin osatestien 1) motivaatio toimia eettisesti 2) toisiin suuntaava herkkyys 3) eettinen

toimeenpanotaito 4) eettiseen reflektioon perustuva päätöksenteko 5) yhteistyö eettisessä päätöksenteossa ja 6) itseen suuntautuva herkkyys summapistekoiden eroja vuosikurssiryhmittäin ($N=3$).

Vuosikurssien ryhmittelyyn päädyttiin, koska vuosikurssien välillä oli suuria eroja vastaajamäärissä ja yksittäisten vuosikurssien vastausmäärät jäivät varsinkin myöhempien vuosikurssien osalta niin pieniksi, ettei tulosten tulkinta tai vertailu vuosikurssien välillä olisi ollut mielekästä. Aluksi tarkasteltiin vastausten varianssien yhtenevyyttä. Niiden osatestien kohdalla, joissa varianssien yhtäsuuruusoletus ei täyttnyt (Levenen testi $p < .05$) päädyttiin käyttämään varianssianalyysissa Brown-Forsythen testiä ja jatkotestauksessa Dunnett T3 - testiä ryhmien välisten erojen selvittämiseen. Muiden osalta käytettiin perinteistä varianssianalyysia (ANOVA) ja jatkotestaukset tehtiin TUKEYN HSDn avulla. Taulukossa 4 on esitetty osatesteille lasketut reliabiliteettikertoimet eli Cronbachin alfat. Kertoimien perusteella voidaan sanoa osatesteillä olevan hyvä ($\alpha = .68$) tai jopa erittäin hyvä konsistenssi ($\alpha = .82, .84, .84, .90$ ja $.94$).

Taulukko 4.

Cronbachin Alfa ammattieettisen osaamisen itsearvion osatesteille

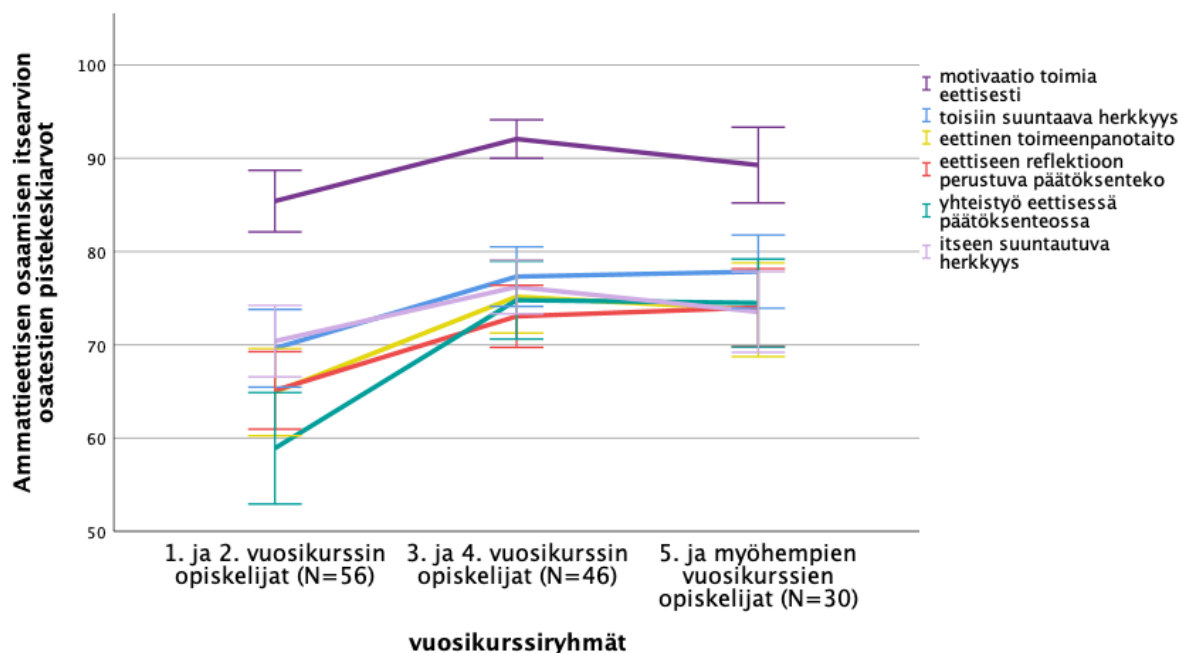
Osatesti	Cronbachin alfa (α)	itemien lukumäärä
Motivaatio toimia eettisesti	.94	10
Toisiin suuntaava herkkyys	.84	4
Eettinen toimeenpanotaito	.90	4
Eettiseen reflektioon perustuva päätöksenteko	.82	6
Yhteistyö eettisessä päätöksenteossa	.84	3
Itseen suuntautuva herkkyys	.68	3

Kaikkien ammattieettisen osaamisen itsearvion osatestien pistemäärissä havaittiin tilastollisesti merkitseviä eroja vuosikurssiryhmien välillä. Toisiin suuntaava herkkyys,

eettinen toimeenpanotaito, eettiseen reflektioon perustuva päätöksenteko sekä yhteistyö eettisessä päätöksenteossa -osatesteissa ero havaittiin 1. ja 2. sekä 1. ja 3. vuosikurssiryhmän välillä. Motivaatio toimia eettisesti ja itseen suuntautuva herkkyys -osatesteissa ero havaittiin 1. ja 2. vuosikurssiryhmän välillä. Kaikkien osatestien keskiarvopisteet ja 95 % luottamusvälit vuosikurssiryhmittäin on esitetty Kuvassa 2. Kuvaa 2 varten saadut osatestipisteet on jaettu osatestin itemien määrällä, jotta pistemäärät ovat paremmin vertailtavissa ja skaalautuvat näin välille 0–100. Alkuperäiset varianssianalyysit ja jatkotestaukset on suoritettu alkuperäisillä luvuilla. Tilastollisesti merkitsevistä eroista vuosikurssiryhmien välillä ammattieettisen osaamisen osatestien itsearvioissa on raportoitu tarkemmin Kuvan 2 jälkeen.

Kuva 2.

Havaitut estimaatit ammattieettisen osaamisen osatesteille vuosikurssiryhmittäin.

Vuosikurssiryhmien ja ”motivaatio toimia eettisesti” -osatestin summapisteidien välillä löytyi Brown-Forsythen testillä tilastollisesti merkitsevä ero keskikokoisella efektikoolla $F(2, 98.30) = 5.41, p = .006, \eta^2 = .08$. Jatkovertailu tehtiin Dunnett T3:n avulla ja sen perusteella tilastollisesti merkitsevä ero löytyi vuosikurssiryhmien 1. ja 2. väliltä. Ero oli keskimäärin -66.59 pistettä, niin että 1. vuosikurssiryhmän keskimääräinen pistemäärä oli 66.59 matalampi kuin 2. vuosikurssiryhmällä, 95 % CI = [-113.71, -19.46], $p = .003$.

Vuosikurssiryhmien ja ”itseen suuntautuva herkkyys” -osatestin summapisteidien välillä ei löytynyt Brown-Forsythen testillä tilastollisesti merkitsevää eroa pienellä efektikoolla $F(2, 113.34) = 3.04, p = .052, \eta^2 = .04$. Koska tilastollinen merkitsevyys oli kuitenkin lähellä

merkitsevyyden raja-arvona pidettyä $p < .05$ päädyttiin tekemään jatkotestaukset mahdollisten vuosikurssiryhmien välisten erojen selvittämiseksi. Jatkovertailu tehtiin Dunnett T3:n avulla ja sen perusteella tilastollisesti merkitsevä ero löytyi vuosikurssiryhmien 1 ja 2 väliltä. Ero oli keskimäärin -17.43 pistettä niin, että 1. vuosikurssiryhmän keskimääräinen pistemäärä oli 17.43 matalampi kuin 2. vuosikurssiryhmällä, 95 % CI = [-34.83, -.04], $p = .049$.

Vuosikurssiryhmien ja ”eettinen toimeenpanotaito” osatestin summapisteyden välillä löytyi tilastollisesti merkitsevä ero keskikokoisella efektikoolla $F(2,131) = 6.63$ $p = .002$, $\eta^2 = .09$. Jatkovertailu tehtiin TUKEYN HSDn avulla ja löydettiin tilastollisesti merkitsevä ero 1. ja 2. vuosikurssiryhmän ja 1. ja 3. vuosikurssiryhmän välillä. Ensimmäisen ja toisen vuosikurssiryhmän välillä ero oli keskimäärin -40.94 pistettä niin, että 1. vuosikurssiryhmän pistemäärä oli keskimäärin 40.94 pistettä matalampi 95 % CI = [-69.50, -12.28], $p = .003$. Toisen ja kolmannen vuosikurssiryhmän välillä ero oli keskimäärin -35.35 pistettä niin, että 1. vuosikurssiryhmän pistemäärä oli keskimäärin 35.35 pistettä matalampi 95 % CI = [-67.94, -2.77], $p = .030$.

Vuosikurssiryhmän ja ”eettiseen reflektioon perustuva päätöksenteko” -osatestin summapisteyden välillä löytyi Brown-Forsythen testillä tilastollisesti merkitsevä ero keskikokoisella efektikoolla $F(2, 122.59) = 7.09$ $p = .001$, $\eta^2 = .09$. Jatkovertailu tehtiin Dunnett T3:n avulla ja sen perusteella tilastollisesti merkitsevä ero löytyi 1. ja 2. vuosikurssiryhmän sekä 1. ja 3. vuosikurssiryhmän välillä. Ensimmäisen ja toisen vuosikurssiryhmän ero oli keskimäärin -47.65 pistettä niin, että 1. vuosikurssiryhmän pistemäärä oli keskimäärin 47.65 pistettä matalampi 95 % CI = [-86.23, -9.07], $p = .010$. 1. ja 3. vuosikurssiryhmän välillä ero oli keskimäärin -53.29 pistettä niin, että 1. vuosikurssiryhmän pistemäärä oli keskimäärin 53.29 pistettä matalampi 95 % CI = [-95.83, -10.74], $p = .009$.

Vuosikurssiryhmän ja ”yhteistyö eettisessä päätöksenteossa” osatestin summapisteyden välillä löytyi Brown-Forsythen testillä tilastollisesti merkitsevä ero suurella efektikoolla $F(2,121.56) = 14.88$ $p < .001$, $\eta^2 = .16$. Jatkovertailu tehtiin Dunnett T3:lla ja tulosten perusteella tilastollisesti merkitsevä ero löytyi 1. ja 2. vuosikurssiryhmän sekä 1. ja 3. vuosikurssiryhmän välillä. Ensimmäisen ja toisen vuosikurssiryhmän ero oli keskimäärin -47.64 pistettä niin, että 1. vuosikurssiryhmän pistemäärä oli keskimäärin 47.64 pistettä matalampi 95% CI = [-74.10, -21.17], $p < .001$. 1. ja 3. vuosikurssiryhmän välillä ero oli keskimäärin -46.73 pistettä niin,

että 1. vuosikurssiryhmän pistemäärä oli keskimäärin 46.73 pistettä matalampi 95 % CI = [-74.26, -19.21], $p < .001$.

Vuosikurssiryhmän ja ”toisiin suuntaava herkkyys” -osatestin summapisteiden välillä löytyi Brown-Forsythen testillä tilastollisesti merkitsevä keskikokoisella efektikoolla $F(2,123.15) = 6.71$ $p = .002$, $\eta^2 = .09$. Jatkovertailu tehtiin Dunnett T3:lla ja tulosten perusteella tilastollisesti merkitsevä ero löytyi 1. ja 2. vuosikurssiryhmän sekä 1. ja 3. vuosikurssiryhmän välillä. Ensimmäisen ja toisen vuosikurssiryhmän ero oli keskimäärin -30.73 pistettä niin, että 1. vuosikurssiryhmän pistemäärä oli keskimäärin 30.73 pistettä matalampi 95 % CI = [-56.12, -5.33], $p = .012$. 1. ja 3. vuosikurssiryhmän välillä ero oli keskimäärin -32.86 pistettä niin, että 1. vuosikurssiryhmän pistemäärä oli keskimäärin 32.86 pistettä matalampi 95 % CI = [-60.48, -5.25], $p = .014$.

3.2 Ammattieettisen osaamisen osatestien ja ikäryhmän yhteys

Toinen tutkimushypoteesi koski ammattieettisen osaamisen ja iän yhteyttä. Hypoteesina oli, että vanhemmat opiskelijat saivat korkeampia pisteitä ammattieettisen osaamisen itsearviosta verrattuna nuorempiin opiskelijoihin Ammattieettisen osaamisen itsearvion ja vastaajien iän yhteyttä tarkasteltiin laskemalla näiden välinen Pearsonin korrelaatiokerroin $r(132) = .19$, $p = .034$. Tulosten perusteella voidaan sanoa iällä ja ammattieettisen itsearvion summapisteillä olevan tilastollisesti merkitsevä heikko positiivinen korrelaatio.

Regressioanalyysimallin antamien tulosten perusteella havaittiin kuitenkin, ettei iällä ollut tilastollisesti merkitsevää uniikkia vaikutusta ammattieettisen osaamisen itsearvion pisteisiin, vaan tilastollisesti merkitsevä vaikutus oli vain vuosikurssiryhmällä. Näin ollen tarkempaa tarkastelua ammattieettisen osaamisen itsearvion ja iän välillä ei suoritettu.

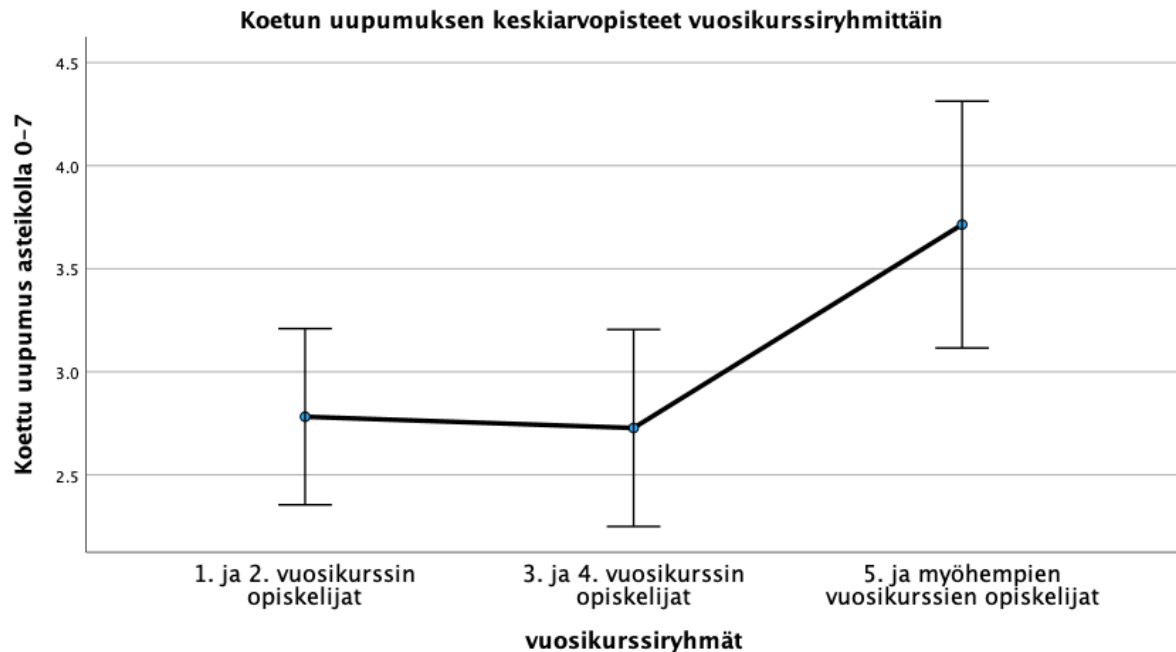
3.3 Vuosikurssin, iän ja ammattieettisen osaamisen itsearvion yhteys koettuun uupumukseen

Kolmas tutkimushypoteesi liittyi koettuun uupumukseen ja ammattieettisen osaamisen itsearvioon. Hypoteesina oli, että uupumuksen kokemus olisi yhteydessä matalaan itsearvioon omasta ammattieettisestä osaamisesta. Tutkimuksessa selvitettiin vuosikurssiryhmän, iän ja ammattieettisen osaamisen itsearvion yhteyttä koettuun uupumukseen. Uupumusta kartoitettiin 7-portaisella vastausasteikolla, jossa vastausvaihtoehtojen ääripäät väittämään ”Tunnen olevani lopen uupunut opinnoistani” olivat 1= en koskaan ja 7= päivittäin. Yhteyttä

tarkasteltiin lineaarisen korrelaation avulla ja mikäli yhteys havaittiin, suoritettiin jatkotestaukset TUKEYn HSD:n avulla.

Kuva 3.

Havaitut estimaatit ja niiden 95 % luottamusvälit koetulle uupumukselle vuosikursseittain esitettynä.

Tarkasteltaessa vuosikurssiryhmän ja koetun uupumuksen yhteyttä havaittiin, ettei varianssien yhtäsuuruusoletus täyty (Levenen testi $p = .032$). Tästä syystä tuloksia tarkasteltiin Brown-Forsythen testillä. Tulokset ovat havainnollistettu Kuvassa 3. Vuosikurssiryhmällä ja koetulla uupumuksella havaittiin tilastollisesti merkitsevä yhteys keskikokoisella efektikoolla, $F(2, 84.61) = 3.70$, $p = .029$, $\eta^2 = .06$. Jatkotestaukset suoritettiin Dunnett T3:lla, mutta niissä ei havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja vuosikurssiryhmien välillä. 1. ja 2. vuosikurssiryhmän ero oli 0.06 pistettä niin, että ensimmäisen vuosikurssiryhmän pistemäärä oli keskimäärin 0.06 pistettä korkeampi, 95 % $CI = [-0.67, 0.78]$, $p = .997$. 1. ja 3. vuosikurssiryhmän ero oli keskimäärin -0.93 pistettä niin, että ensimmäisen vuosikurssiryhmän pistemäärä oli keskimäärin 0.93 pistettä kolmatta vuosikurssiryhmää matalampi. 2. ja 3. vuosikurssiryhmän ero oli keskimäärin -0.99 pistettä niin, että toisen vuosikurssiryhmän pistemäärä oli keskimäärin 0.99 pistettä kolmatta vuosikurssiryhmää matalampi.

Ammattieettisen osaamisen itsearvion summapisteteillä ja koetulla uupumuksella ei havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä pienellä efektikoolla $F(6,126) = .909$, $p = .491$, $\eta_p^2 = .04$.

Iän ja koetun uupumuksen tarkastelussa havaittiin, ettei varianssien yhtäsuuruusoletus täyty, joten tuloksia tarkasteltiin Brown-Forsythen testillä. Iällä ja koetulla uupumuksella ei havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä keskisuurella efektikoolla $F(6, 41.99) = 1.26, p = .296, \eta^2 = .06$.

3.4 Muiden riippumattomien muuttujien yhteys ammattieettisen osaamisen itsearvion summapisteesiin

Tutkimuksessa tarkasteltiin myös aikaisemman sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutuksen, tyytyväisyyden opiskelualan valintaan, yhteisöön kuulumisen tunteen sekä pääaineen yhteyttä ammattieettisen osaamisen summapistemääriin. Aikaisemman sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutuksen ja ammattieettisen osaamisen itsearvion summapisteidien välillä ei löytynyt tilastollisesti merkitsevää yhteyttä, $F(1,130) = 3.11, p = .080, \eta_p^2 = .02$. Tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ei löytynyt myöskään opiskelualan valintaan koetun tyytyväisyyden ja ammattieettisen osaamisen itsearvion summapistemäärien välillä $F(37, 94) = 1.32, p = .143, \eta_p^2 = .34$. Yhteisöön kuulumisen tunteella ja ammattieettisen osaamisen itsearvion summapisteidien välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä $F(3,128) = 1.82, p = .147, \eta_p^2 = .04$. Pääaineella ja ammattieettisen itsearvion summapisteeillä ei analyysin mukaan ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä $F(1,130) = 2.93, p = .089, \eta_p^2 = .02$.

3.5 Motivaatiomittarin ja sen osatestien, ammattieettisen osaamisen itsearvion, iän ja vuosikurssiryhmän yhteys

Neljäs tutkimuskysymys koski motivaation ja ammattieettisen osaamisen suhdetta. Hypoteesina oli, että korkeammat motivaatiomittarin pisteet olisivat yhteydessä korkeampiin pisteisiin ammattieettisen osaamisen itsearviossa. Motivaatiota kartoittavaan sims-mittari koostuu neljästä osatestistä 1) sisäinen motivaatio 2) sisäistetty motivaatio 3) ulkoinen motivaatio 4) motivaation puute. Taulukossa 5 on esitetty osatesteille lasketut reliabiliteettikertoimet eli Cronbachin alfat. Kertoimien perusteella voidaan sanoa osatesteillä olevan hyvä ($\alpha = .598$) tai jopa erittäin hyvä konsistenssi ($\alpha = .792, .842$ ja $.918$). Aluksi tarkasteltiin motivaatiomittarin summapisteidien ja ammattieettisen osaamisen itsearvion summapisteidien yhteyttä varianssianalyysin avulla. Tulosten perusteella motivaatiomittarin summapistemäärän ja ammattieettisen osaamisen itsearviosummapistemäärän välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä $F(31,131) = 1.17, p = .274$. Tämän jälkeen tarkasteltiin vuosikurssiryhmän ja motivaatiomittarin summapisteidien yhteyttä. Vuosikurssiryhmällä ja

motivaatiota mittaavalla sims-kyselyn summapistemäärillä ei havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä $F(2,131) = 1.48, p = .233, \eta^2 = .02$.

Taulukko 5.

Cronbachin Alfat motivaatiomittarin osatesteille

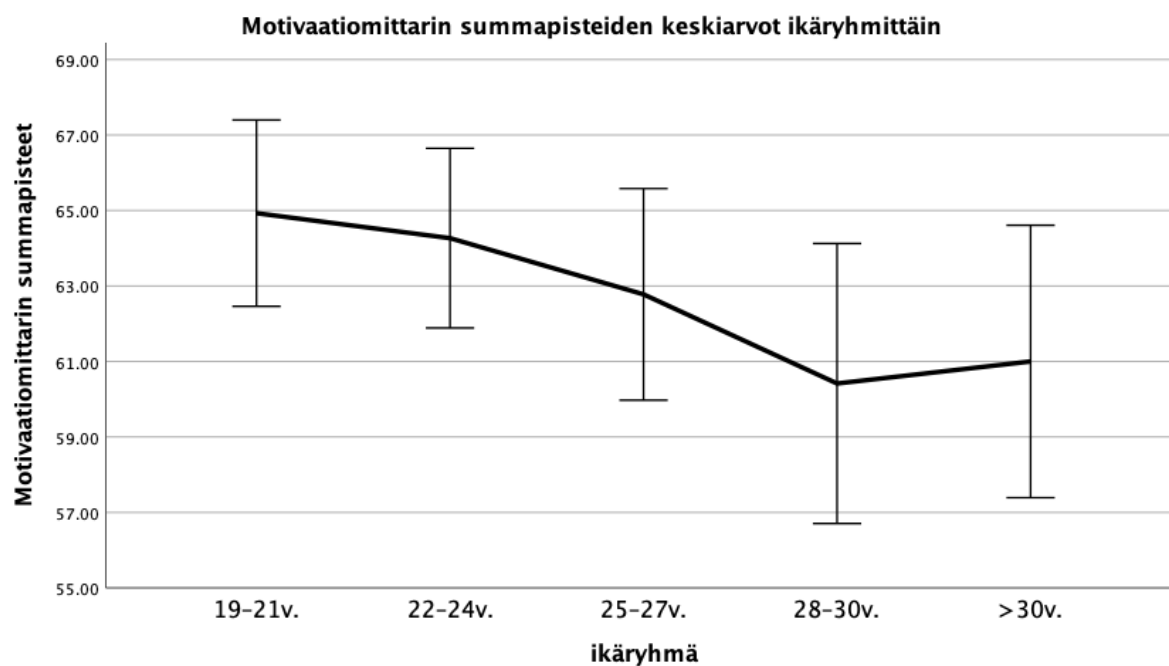
Osatesti	Cronbachin Alfa	itemien lukumäärä
Sisäinen motivaatio	.918	4
Sisäistetty motivaatio	.598	4
Ulkoinen motivaatio	.842	4
Motivaation puute	.792	4

Seuraavassa tarkasteltiin näiden motivaatiomittarin osatestien summapisteen yhteyttä vuosikurssiryhmään ($N=3$). Vuosikurssiryhmän ja sisäisen motivaation osatestin summapisteen välillä ei löytynyt tilastollisesti merkitsevää yhteyttä, $F(2,131) = 2.43, p = .092, \eta^2 = .04$. Vuosikurssiryhmän ja sisäistetyn motivaation osatestin summapisteen välillä ei löytynyt tilastollisesti merkitsevää yhteyttä, $F(2,131) = 1.07, p = .348, \eta^2 = .02$. Vuosikurssiryhmän ja ulkoisen motivaation osatestin summapisteen välillä ei löytynyt tilastollisesti merkitsevää yhteyttä, $F(2,131) = 2.24, p = .110, \eta^2 = .03$. Vuosikurssiryhmän ja motivaation puutetta mittaavan osatestin summapisteen välillä ei löytynyt tilastollisesti merkitsevää yhteyttä, $F(2,131) = 0.73, p = .484, \eta^2 = .01$.

Motivaatiomittarin summapisteen ja vastaajien iän yhteyttä selvitettiin laskemalla summapisteen ja ikäryhmille Spearmanin korrelaatiokerroin. Motivaatiomittarin summapisteen ja vastaajien ikäryhmien välillä havaittiin heikko negatiivinen korrelaatio $r(132) = -.21, p = .015$. Kuvassa 4 havaittavissa summapistemäärien silmämääräinen lasku vastaajien ikäryhmän kasvaessa. Erot ikäryhmien välillä eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkitseviä.

Kuva 4.

Havaitut estimaatit ja niiden 95 % luottamusvälit motivaatiomittarin pistemäärille ikäryhmittäin esitettynä

Lopuksi tarkasteltiin vielä Pearsonin korrelaatiokertoimien kautta ammattieettisen osaamisen itsearviomittarin osatestien ja motivaatiokyselyn osatestien korrelaatioita. Tulokset on esitetty Taulukossa 6. Tilastollisesti merkitsevä keskinkertainen korrelaatio havaittiin ainoastaan ”itseään suuntautuva herkkyys” ja ”sisäistetty motivaatio” -osatestien välillä. Ulkoinen motivaatio korreloi negatiivisesti kaikkien ammattieettisen osaamisen osatestien kanssa, joskin korrelaatiot jäivät melko vaatimattomiksi. Tilastollisesti korrelaatiot olivat merkitseviä ulkoisen motivaation ja ”toisiin suuntaava herkkyys”, ”eettiseen reflektioon perustuva päätöksenteko”, ”yhteistyö eettisessä päätöksenteossa” sekä ”itseään suuntautuva herkkyys” -osatestien välillä.

Taulukko 6.

Pearsonin korrelaatiot eettisen osaamisen mittarin osatestien ja motivaatiomittarin (sims) osatestien välillä

Rinnakkais- testi, motivaatiomittari SIMS	Eettisen osaamisen mittarin faktorit					
	Motivaatio toimia eettisesti	Toisiin suuntaava herkkyys	Eettinen toimeenpano- taito	Eettiseen reflektioon perustuva päätöksenteko	Yhteistyö eettisessä päättökseen- teossa	Itseen suuntautu- va herkkyys
Sisäinen motivaatio	.133	-.003	.105	-.029	-.081	-.048
Sisäistetty motivaatio	.134	.017	.003	.101	.016	.496**
Ulkoinen motivaatio	-.096	-.243**	-.161	-.179*	-.238**	-.211*
Motivaation puute	-.069	-.015	-.098	-.130	-.137	.009

* $p < .05$, ** $p < .01$. Tummennetulla on itseisarvoltaan vähintään .30 oleva korrelaatio.

4 Pohdinta

Tässä tutkimuksessa oli tarkoitus selvittää millä tavalla psykologian ja logopedian pääaineopiskelijoiden ammattieettinen osaaminen kehittyy opintojen aikana ja miten tämä ammattieettisen osaamisen kehitys näkyy opiskelijoiden ammattieettisen osaamisen itsearvioinnissa. Vastausaikaa oli noin kuusi viikkoa syyskuusta lokakuuhun 2023. Kyselyn loppuun saakka ja kaikkiin ammattieettisen itsearvion kyselyn kysymyksiin vastanneita oli 132. Heistä 65 oli logopedian ja 67 psykologian opiskelijaa. Vastaajia saatiin kaikilta vuosikursseilta. Ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijat edustavat opinnoissaan hyvin alkuvaiheessa olevia opiskelijoita, koska kyselyn toteuttamisajankohtana toinenkin vuosikurssi vasta aloitteli toista syyslukukauttaan.

4.1 Vuosikurssiryhmän yhteys ammattieettisen osaamisen itsearvioon

Iän ja koulutuksen osalta aiempiin tutkimuksiin peilaten hypoteesina oli, että henkilön moraalit ja kyvyt toimia haastavissakin tilanteissa eettisesti kehittyvät iän ja kokemuksen myötä (Erikson ym., 2007; Kulju ym., 2020; Rest, 1982). Vaikka opiskelijoilla ei ole työkokemusta, jonka kautta he olisivat saaneet ammattieettisestä toiminnasta kokemusta, koulutuksen aikana opiskelija saa kuitenkin niin formaalia kuin käytännönkin opetusta ammattietiikkaan liittyen. (ks. Shanafelt ym., 2010.)

Hypoteesina oli, että pidemmälle opinnoissaan edenneet ja toisaalta taas vanhemmat opiskelijat saavat korkeampia pisteitä ammattieettisen osaamisen itsearviossa. Tuloksissa oli havaittavissa positiivinen yhteys vuosikurssin ja opiskelijan saaman ammattieettisen itsearvion kokonaispistemäärän välillä. Tilastollisesti merkitsevä ero löytyi ensimmäisen ja toisen sekä ensimmäisen ja kolmannen vuosikurssiryhmän väliltä. Tämä tukee hypoteesia siitä, että ammattieettisen osaamisen taso koetaan heti korkeammaksi, kun opiskelija on saanut perustiedot ammattialansa eettisistä ulottuvuuksista ja pystyy näiden avulla muodostamaan käsityksen omasta ammattieettisen osaamisen tasostaan. Tätä tukee myös Handelsmanin ja kumppaneiden (2005) artikkelissaan esittämä ajatus siitä, että eettisesti tiedostavallekin henkilölle tulee usein opinnot aloitettuaan vastaan paljon uusia, juuri tiettyyn ammattiryhmään liittyviä normeja ja sääntöjä, joiden omaksuminen on usein pitkä ja haastavakin prosessi.

Vuosikurssiryhmän ja ammattieettisen osaamisen osatestien väliltä löytyi paljon yhteyksiä paitsi silmämääräisesti vastauksia havainnoimalla niin myös tilastollisen tarkastelun kautta.

”Motivaatio toimia eettisesti” -osatesti erottui muista osatesteistä saaden selkeästi korkeampia pistemääriä jokaisella vuosikurssilla suhteessa muihin osatesteihin (Kuva 2). Tämä saattaa kertoa siitä, että alalle on hakeutunut opiskelijoita, jotka omaavat korkean motivaation eettiseen toimintaan jo lähtökohtaisesti ja ovat tietoisia motivaation merkityksestä eettisessä toiminnassa.

”Motivaatio toimia eettisesti” -osatestin ja vuosikurssin välillä löydettiin tilastollisesti merkitsevä yhteys. Ero ensimmäisen ja toisen vuosikurssiryhmän välillä oli tilastollisesti merkitsevä ja niin, että ensimmäisen vuosikurssiryhmän opiskelijoiden arvio omasta motivaatiostaan toimia eettisesti oli merkittävästi toista vuosikurssiryhmää matalampi. Tämä voi kertoa siitä, että ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijat eivät välttämättä ole saaneet kokemusta ammattieettisestä toiminnasta kliinisessä harjoittelussa, jonka on aiemmassa kirjallisuudessa todettu olevan yhteydessä ammattieettisen toiminnan kehittymiseen (Erikson ym., 2007; Kulju ym., 2020; Rest, 1982).

Tilastollisesti merkitsevä ero havaittiin ”eettiseen reflektioon perustuva päätöksenteko” -osatestissä ensimmäisen ja toisen sekä ensimmäisen ja kolmannen vuosikurssiryhmän välillä. Tämä saattaa antaa viitteitä siitä, että vuosikursseilla opiskelija saa reflektiotaitoja ja kykenee arvioimaan omia päätöksiään reflektoiden ja eettiset aspektit huomioiden. Voidaan siis ajatella formaalin opetuksen sekä vanhempien vuosikurssien ollessa kyseessä myös kliinisten opintojen kautta hankittujen reflektointitaitojen kehittyneen suotuisasti opiskeluvuosien edetessä. Aikaisemman tutkimuksen perusteella esimerkiksi Juujärvi ja kumppanit (2011) sekä Tiuraniemi (2002) näkevät reflektiotaitojen olevan ammatillisen kehittymisen kulmakivi. Olisikin tärkeää tukea ja vahvistaa opiskelijoiden reflektiokyvyn kehittymistä jatkossakin koko opintojen ajan.

”Yhteistyö eettisessä päätöksenteossa” -osatestin ja vuosikurssiryhmän välillä löydettiin tilastollisesti merkitsevä yhteys. Ero havaittiin ensimmäisen ja toisen sekä ensimmäisen ja kolmannen vuosikurssiryhmän välillä. Koska osatestissä on kartoitettu ammattieettistä osaamista toimiessa muiden kanssa, on ymmärrettävää, että kehittyäkseen se vaatii eettisen ymmärryksen kehittymisen lisäksi myös kokemuksia yhteistyöstä. Näitä kokemuksia hankitaan usein kliinisissä opinnoissa, joihin edetään usein perusopintojen jälkeen. Ensimmäisen vuosikurssiryhmän vastaajilla ei todennäköisesti ole vielä ollut mahdollisuuksia yhteistyöosaamisen hankkimiseen, mikä selittänee osaltaan matalampaa pistemäärää ensimmäisen ja toisen vuosikurssin vastaajien osalta. On huomioitava, että kyselyn

toteutushetkellä ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat olivat opiskelleet vasta noin kuukauden ajan.

”Eettinen toimeenpanotaito” -osatestin ja vuosikurssiryhmien välillä havaittiin myös tilastollisesti merkitsevä yhteys. Ero löytyi ensimmäisen ja toisen sekä ensimmäisen ja kolmannen vuosikurssiryhmän välillä. Toimeenpanotaito kertoo tahdosta ja kyvystä toimia reflektion pohjalta oikeaksi määritellyllä ammattieettisellä tavalla. Tämä siis sisältää olettamuksen tiedosta, mikä ammattilaiselle määritelty oikeaksi toiminnaksi. Voidaan siis olettaa, että ainakin osa havaitusta muutoksesta ammattieettisessä itsearviossa opintojensa alkuvaiheessa olevien ja pidemmälle edenneiden välillä selittyy kokemuksella ja ammattieettisten normien ja ohjenuorien tiedostamisen lisääntymisellä. Tämä korostui myös Eriksonin ja kumppaneiden (2007) tutkimuksessa, jossa painotettiin juuri kokemusten keskeistä merkitystä eettisen osaamisen karttumisessa. Kun opiskelijalla on tietoa ja ymmärrystä alan eettisistä ohjeistuksista pystyy hän peilaamaan ja refleктоimaan omaa toimintaansa suhteessa niihin.

”Toisiin suuntaava herkkyys” -osatestin tuloksissa havaittiin tilastollisesti merkitsevä ero ensimmäisen ja toisen sekä ensimmäisen ja kolmannen vuosikurssiryhmän välillä. Tällä osatestillä selvitetään kykyä toisen ihmisen huomioimiseen ja yksilöllisyyden tunnistamiseen. Lechasseur ja kumppanit (2018) nostavat eettisen herkkyyden merkityksellisimmäksi tekijäksi eettisen kompetenssin muodostumisessa. Varsinkin yksilöllisyyden tunnistamisessa ammattieettisen osaamisen kontekstissa tarvitaan tietoa ja ymmärrystä asiakaskentästä, joka karttuu usein opintojen aikana niin teorian kuin käytännönkin kautta. Toisaalta Rest (1982) toteaa, että moraalien kehitys ja kyky eettiseen toimintaan vaihtelevat suuresti myös yksilöiden välillä.

4.2 Ammattieettisen osaamisen itsearvion ja iän yhteys

Tarkasteltaessa iän ja ammattieettisen itsearvion pistemäärän yhteyttä havaittiin positiivinen mutta heikko yhteys. Regressioanalyysin kautta saadut tulokset viittasivat kuitenkin siihen, ettei iällä ollut tilastollisesti merkitsevää uniikkia yhteyttä ammattieettisen osaamisen itsearviopistemääriin, vaan ammattieettisen osaamisen itsearviopisteitä selittivät vuosikurssiryhmät. Tämä tulos on yllättävä, sillä aikaisemman tutkimuksen pohjalta oli oletus, että iällä olisi merkittävä vaikutus (ammatti)eettisen osaamisen kehittymisessä (Kulju ym., 2020; Rest, 1982, Ruegger & King, 1992.). Toisaalta on todettava, että aineisto ei ollut kovin laaja ja yli 70 % vastaajista oli alle 28-vuotiaita. Mikäli aineisto olisi ollut suurempi ja

ikäjakauma laajempi ja tasaisemmin jakautunut, olisi iän vaikutus voinut näyttäytyä erilaisena suhteessa ammattieettisen osaamisen itsearvioon. Tätä tukisi esimerkiksi Petersonin ja kumppaneiden (2001) tutkimus, jossa havaittiin selkeä ero eettisessä ajattelussa iän suhteen. Vanhemmilla vastaajilla eettinen ajattelu oli kehittyneempää kuin nuoremmilla, alle 30-vuotiailla vastaajilla. Toisaalta myös toisenlaisia tuloksia on saatu, kuten Sikulan ja Costan tutkimus (1994), jossa taas nuoremmat opiskelijat olivat vanhempia opiskelijoita eettisempiä.

4.3 Ammattieettisen osaamisen itsearvion ja uupumuksen kokemuksen yhteys sekä uupumuksen yhteys opiskelijan ikään ja vuosikurssiin

Vuosikurssiryhmän ja iän sekä ikäryhmien yhteyden lisäksi haluttiin tutkimuksessa selvittää, löytyykö uupumuksen kokemuksen ja ammattieettisen osaamisen itsearvion välillä yhteyttä. Hypoteesina oli Restin (1982) teoriaan peilaten, että uupumus heikentää kykyä havaita eettisiä ristiriitatilanteita ja toimia niissä eettisesti. Tutkimus ei antanut viitteitä uupumuksen kokemuksen ja ammattieettisen osaamisen itsearvioinnin yhteydestä. Vastaajat kokivat keskimäärin vähän uupumusta. Yli puolet vastaajista koki uupumusta kerran kuussa tai harvemmin. Muutamana kerran viikossa tai päivittäin uupuneeksi itsensä kokeneiden vastaajien määrä oli hyvin vähäinen ($N=13$) ja vastasi noin kymmentä prosenttia vastaajista. Uupumuksen ja vastaajan iän väliltä ei löydetty myöskään tilastollisesti merkitsevää yhteyttä.

Vuosikurssiryhmän ja vastaajien kokeman uupumuksen välillä ei havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä. Silmämääräisesti tarkasteltuna ensimmäisellä ja toisella vuosikurssiryhmällä oli selkeästi matalammat uupumuspisteet kuin kolmannella vuosikurssiryhmällä. Tämä saattaa kertoa siitä, kuinka opintojen edetessä loppuvaiheeseen kuormitus kasaantuu ja uupumusta koetaan enemmän. Useimmiten viidennen tai kuudennen vuosikurssin alkaessa ajankohtaisia ovat niin pro gradu -tutkielman työstäminen kuin viimeiset kliiniset opinnotkin, kuten loppuharjoittelu. Nämä olisivat intuitiivisesti ajateltuna loogisia syitä koetun uupumuksen lisääntymiseen juuri opintojensa loppusuoralla oleville. Tätä ajatusta tukisi myös aiempi tutkimustieto. Muun muassa Salmela-Aron ja Readin (2017) laajassa korkeakouluopiskelijoita käsittelevässä tutkimuksessa havaittiin, että juuri pisimpään opiskelleet olivat kaikkein uupuneimpia. Samaan tulokseen päätyivät myös Galán ja kumppanit (2011) lääketieteen opiskelijoiden uupumusta selvittäneessä tutkimuksessa. Kuudennen vuosikurssin opiskelijat kokivat merkitsevästi suurempaa uupumusta kuin kolmannen vuoden lääketieteen opiskelijat (Galán ym. 2011). Koska uupumuksen kokemuksen syitä ei tässä tutkimuksessa tarkemmin kysytty, jää epäselväksi onko

opiskelijapolitiikalla, kuten paineella valmistua määräajassa lainahyvitysten vuoksi tai henkilökohtaisen elämän tilanteilla, vaikutusta uupumuksen kokemukseen.

4.4 Ammattieettisen osaamisen itsearvion, ikäryhmän ja vuosikurssin yhteys motivaatiomittarin tuloksiin

Tutkimuksessa rinnakkaismittarina toimineen motivaatiokyselyn (sims) vastauksia haluttiin tarkastella suhteessa ammattieettisen itsearviointimittarin antamiin tuloksiin. Tulosten perusteella motivaatiomittarin summapistemäärän ja ammattieettisen osaamisen itsearviosummapistemäärän välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä. Tutkimuksessa havaittiin, että motivaatiomittarin summapisteillä ja vastaajan ikäryhmällä oli heikko negatiivinen korrelaatio, mutta tilastollisesti merkitseviä eroja eri ikäryhmien välillä tai eri vuosikurssiryhmien välillä motivaatiomittarin summapisteissä ei havaittu. Vastaukset kertovat osaltaan, että vastaajat ovat hyvin motivoituneita opintoihinsa, muutamaa erittäin heikosti motivoitunutta vastaajaa lukuun ottamatta. Motivaatio laski hienoisesti myöhempien ikäryhmien kohdalla. Havaintoa tukisi myös aikaisemmassa tutkimuksessa löydetty yhteys sitoutuneisuuden ja opintojen vaiheen välillä. Salmela-Aro ja Reid (2017) havaitsivat, että sitoutuneimpia olivat opintojensa alkuvaiheissa olevat korkeakouluopiskelijat, jotka raportoivat omaavansa hyvät opiskeluresurssit ja kokivat vähemmän paineita kuin pidemmälle opinnoissaan edenneet. Tässä tutkimuksessa vuosikurssiryhmien koot jäivät melko pieniksi, joten tuloksia voi pitää vain suuntaa antavina ja tarkempi tarkastelu suuremmalla aineistolla voisi antaa enemmän tietoa opiskelijoiden motivaation kehittymisestä opiskelujen aikana. Osatestien tarkastelussa havaittiin, että ulkoinen motivaatio korreloi negatiivisesti kaikkien ammattieettisen osaamisen itsearvion osatestien kanssa. Tulos eroaa Meriacin (2015) tutkimuksen havainnoista. Meriac raportoi löytäneensä selvän positiivisen yhteyden ulkoisen motivaation ja ammattieettisyyden välillä. Niin ulkoiseen motivaatioon kuin ammattieettisyyteenkin nähtiin keskeisesti kuuluvana sosiaalisten normien noudattaminen (Meriac, 2015). Opiskelijoiden kohdalla saattaa kuitenkin olla, että ammattieettisyys on rakentumassa, eikä ammattieettisiä ohjenuoria ole tarvinnut käytännön tasolla vielä pohtia. Opiskelijoiden ammattieettisen osaamisen itsearvioissa korostuvat reflektioon perustuva päätöksenteko ja motivaatio toimia eettisesti, jotka voidaan yhdistää liittyvän enemmän sisäiseen motivaatioon, tasa-arvon edistämiseen ja hyvän tekemisen periaatteisiin.

4.5 Tutkimuksen rajoitteet ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksessa havaittiin muutamia rajoitteita, jotka on syytä huomioida tarkasteltaessa tutkimuksen tuloksia ja pohdittaessa niiden yleistettävyyttä. Kyselylomakkeessa ei tiedusteltu opiskelijoiden yliopistoa, joten maantieteellisen kattavuuden osalta ei pystytäkään tekemään analyysia, mikä on hyvä huomioida tuloksia tarkastellessa. Vastaajien määrä oli keskinäinen ja edusti vain paria prosenttia kaikista psykologian ja logopedin opiskelijoista. Tuloksia tulkittaessa niitä ei voida siis yleistää koskemaan kaikkia psykologian ja logopedian opiskelijoita, vaan ennemminkin tulosten voidaan tulkita nostavan esiin nykyisiä linjoja ja mahdollisia kehityskohteita ammattieettisen osaamisen kehittämisestä opetuksessa.

Tutkimus ei kyennyt vastaamaan alkuperäisen suunnitelman mukaisesti kysymykseen siitä, onko ammattieettisen osaamisen itsearviointin pisteillä yhteyttä vastaajan ilmoittamaan sukupuoleen. Opiskelemaan päässeiden opiskelijoiden sukupuolijakauma on niin psykologian mutta varsinkin logopedian osalta hyvin vinoutunut ja naissukupuoli on yliedustettuna kyseisten alojen opiskelijoissa (Opetushallinnon tilastopalvelu). Tämän olisi voinut huomioida jo tutkimuskysymyksiä suunniteltaessa tai kohdentamalla vastaajien rekrytointia voimakkaammin myös miessukupuolisiin.

”Motivaatio toimia eettisesti” -osatesti erottui muista osatesteistä saaden selkeästi korkeampia pistemääriä jokaisella vuosikurssilla. Osatestin kohdalla lähestyttiin jopa tilannetta, jossa vastaan tulee kattoefekti. Tämä saattaa kertoa siitä, ettei osatesti ollut riittävän herkkä havaitsemaan hienovaraisia eroja opiskelijoiden välillä. Regressioanalyysin avulla pystyttiin havaitsemaan, että ammattieettisen osaamisen itsearvioipisteisiin oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä vain vuosikurssiryhmät. Koska ammattieettinen osaaminen on laaja-alaista ja rakentuu useista tekijöistä, tulisi jatkossa kehittää analyysimallia vielä tarkemmin erilaisten muuttujien vaikutuksia selvittäväksi. Ikäryhmien ja motivaatiomittarin pisteiden yhteyden tulkinnassa epävarmuutta lisääviä tekijöitä ovat pienet ryhmäkoot ja suuri vastausten varianssi. Erityisesti ryhmäkoko jäi pieneksi 28–30-vuotiaiden kohdalla, jossa vastaajia oli vain 12.

Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa logopedian ja psykologian opiskelijoiden ammattieettisestä osaamisesta. Tutkimus antoi hyvän pohjan aiheen kartoittamiseen, mutta jatkossa olisi tärkeää saada tarkempaa tietoa juuri ammattieettisen osaamisen kehittymisestä samoilla yksilöillä opintojen edetessä. Pitkittäistutkimus mahdollistaisi tämän selvittämisen,

joskin haasteena on samojen vastaajien tavoittaminen ja vastaajakato jo valmiiksi pienehkön aineiston kohdalla. Ammattieettisyyden osa-alueita sivutaan niin logopedian kuin psykologiankin opinnoissa useilla eri kursseilla ja kliinisillä jaksoilla. Tästä huolimatta formaali ammattietiikan opetus on vielä lapsenkengissä eikä sen itseisarvoa ole yliopistojen opetussuunnitelmissa tunnustettu.

Gaylord (2022) raportoi, että etiikan opetuksella on tutkitusti havaittu olevan vaikutusta koettuun ja mitattuun ammattieettiseen osaamiseen tasoon. Tämä tiedostaen olisi tärkeää saada tutkimusta siitä, millaiset ammattieettisen osaamisen opetusmenetelmät ja -sisällöt aikaansaavat ammattieettisen osaamisen kehittymistä ja mihin vaiheeseen opintoja niitä olisi erityisesti kohdennettava. Tähän voitaisiin vastata esimerkiksi interventiotutkimuksella, jossa ammattieettisen osaamisen vahvistamista lisättäisiin osalle opiskelijoista esimerkiksi tarjoamalla heille syventäviä opintoja aiheesta tai opintokokonaisuuden ja vertaamalla saatuja tuloksia verrokkiryhmään, joka ei valinnut kyseisiä opintoja. Pitkittäistutkimus ammattieettisen osaamisen kehittymisestä opintojen aikana antaisi tärkeää tietoa paitsi koulutuksen järjestäjille niin myös koko ammattikunnalle. Jo tällä hetkellä suunnitellaan tutkimusta, jossa selvitetään kuinka hyvin oma arvio ammattieettisestä osaamisesta ennustaa käytännön ammattieettisissä tilanteissa suoriutumista. Tämä tulee vastaamaan tarpeeseen kartoittaa ammattilaisten kykyä tunnistaa ammattieettisesti haastavia tilanteita ja mahdollisia ristiriitoja. Lisäksi se mahdollistaa vastaajalle reflektointikyvyn ja oman osaamisen tunnistamisen tarkastelun ja kehittämisen. Handelsman ja kumppanit (2005) tuovat esiin hyvin tärkeän asian ammattieettisestä osaamisesta liittyen uuden kulttuurin sisäistämiseen, mikä tulisi huomioida opetusta suunniteltaessa. Heidän mukaansa opiskelijan on paljon helpompaa omaksua ammattieettinen kulttuuri, kun sen nähdään rikastuttavan omaa ajattelua verrattuna tilanteeseen, jossa opiskelija kokee olevansa pakotettu sisäistämään tietyn yhteisön säännöt ja toimintatavat. (Handelsman ym., 2005.)

Koulutuksessa on työstettävä omaa eettisen ajattelun perustaa ja rakennettava vahva ammattieettinen osaaminen positiivisen ja reflektiivisen oppimisen ja opettamisen avulla. On selvää, ettei ammattieettinen osaaminen kehity tyhjiössä, joten sen näkyväksi tekeminen ja esiin nostaminen edesauttavat varmasti tulevien sukupolvien puheterapeutteja ja psykologeja ymmärtämään ammattieettisiä periaatteita syvällisemmin ja hyödyntämään näitä periaatteita ja hankittua osaamista kentällä toimiessaan.

Lähteet

- Askren, A., & Leslie, P. (2019). Complexity of clinical decision making: consent, capacity, and ethics. *In Seminars in speech and language, 40*(3), 162–169. Thieme Medical Publishers. <https://doi.org/10.1055/s-0039-1688838>
- Barker, L. M., & Nussbaum, M. A. (2011). Fatigue, performance and the work environment: a survey of registered nurses. *Journal of advanced nursing, 67*(6), 1370-1382.
- Beauchamp T.L. & Childress J.F. (2001) Principles of biomedical ethics.
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/detail.action?docID=5763592>
- Benedicto N.M., Martinez E.Z. & Jorge T.M. (2019) Use of images of patients in social networks: how do speech-language therapists perceive and act? 31(2)
<https://doi.org/10.1590/2317-1782/20182018174>
- Craft, J. L. (2013). A review of the empirical ethical decision-making literature: 2004–2011. *Journal of business ethics, 117*(2), 221–259. <https://doi.org/10.1007/s10551-012-1518-9>
- Dolan, E. D., Mohr, D., Lempa, M., Joos, S., Fihn, S. D., Nelson, K. M., & Helfrich, C. D. (2015). Using a single item to measure burnout in primary care staff: a psychometric evaluation. *Journal of general internal medicine, 30*(5), 582–587.
<https://doi.org/10.1007/s11606-014-3112-6>
- Eadie, T.I. & Charland, L.C. (2005) Ethics in speech-language pathology: beyond codes and canons. *Journal of speech-language pathology and audiology, 29*(1).
https://cjslpa.ca/files/2005_JSLPA_Vol_29/No_01_1-64/Eadie_Charland_JSLPA_2005.pdf
- Eriksson, S., Helgesson, G., & Höglund, A. T. (2007). Being, doing, and knowing: Developing ethical competence in health care. *Journal of academic ethics, 5*(2–4), 207–216. <https://doi.org/10.1007/s10805-007-9029-5>
- Etene (2011). Sosiaali- ja terveystalouden eettinen perusta. <http://www.etene.fi/julkaisut/2011>
- Galán, F., Sanmartín, A., Polo, J., & Giner, L. (2011). Burnout risk in medical students in Spain using the Maslach Burnout Inventory-Student Survey. *International archives of occupational and environmental health, 84*, 453–459.
- Gaylord, J. N. (2022). Formal ethics education in speech-language pathology graduate students.

- Halbesleben J.R.B., Wakefield B.J., Wakefield D.S. & Cooper L.B. (2008) Nurse burnout and patient safety outcomes: nurse safety perception versus reporting behavior. *Western journal of nursing research*, 30(5), 560–577. <http://doi:10.1177/0193945907311322>
- Handelsman, M. M., Gottlieb, M. C., & Knapp, S. (2005). Training ethical psychologists: An acculturation model. *Professional Psychology: Research and Practice*, 36(1), 59–65. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.36.1.59>
- Hodgson, D. & Watts, L. (2017) What can moral and social intuitionism offer ethics education in social work? A reflective inquiry. *The British journal of social work*, 47(1), 181–197, <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1093/bjsw/bcw072>
- Hughes, M. T., & Rushton, C. H. (2022). Ethics and well-being: the health professions and the COVID-19 pandemic. *Academic Medicine*, 97(3), s.98.
- Irum, A., Khan, S. G., Sultana, H., Asghar, A., & Malik, S. N. (2019). Knowledge, attitude, and practice health care ethics among speech language pathologists. 7(1): 21-25. *Journal Riphah College of Rehabilitation Sciences*, 7(1), 21–25.
- Juujärvi, S., Myyry, L. & Pessa, K. (2011). Eettinen herkkyyks ammatillisessa toiminnassa.
- Kenny B., Lincoln M. & Balandin S. (2010) Experienced speech-language pathologists' responses to ethical dilemmas: an integrated approach to ethical reasoning. *American journal of speech-language pathology*, 19(2), 121–34. [https://doi.org/10.1044/1058-0360\(2009/08-0007\)](https://doi.org/10.1044/1058-0360(2009/08-0007))
- Kenny B., Lincoln M., Blyth K. & Balandin S. (2009) Ethical perspective on quality of care: the nature of ethical dilemmas identified by new graduate and experienced speech pathologists. *International journal of language & communication disorders*, 44(4), 421–439. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1080/13682820902928711>
- Kulju, K., Stolt, M., Suhonen, R., & Leino-Kilpi, H. (2015). Ethical competence: A concept analysis. *Nursing Ethics*, 23(4), 401–412. <https://doi.org/10.1177/0969733014567025>
- Kulju, K., Suhonen, R., Puukka, P., Tolvanen, A., & Leino-Kilpi, H. (2020). Self-evaluated ethical competence of a practicing physiotherapist: a national study in Finland. *BMC Medical Ethics*, 21, 1–11.
- Laki terveydenhuoltoalan ammattihenkilöistä, 559/1994: 2:5 §. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559> (haettu 28.8.2023).
- Lechasseur, K., Caux, C., Dollé, S., & Legault, A. (2018). Ethical competence: an integrative review. *Nursing ethics*, 25(6), 694–706.
- Lindén, E., & Rådeström, J. (2008). Ethical dilemmas among psychologists in Sweden and South Africa.

- Loe, T. W., Ferrell, L., & Mansfield, P. (2000). A review of empirical studies assessing ethical decision making in business. *Journal of business ethics*, 25, 185-204.
- Meriac, J. P. (2015). Examining relationships among work ethic, academic motivation and performance. *Educational Psychology*, 35(5), 523–540.
- Moon, J. Y., & Kim, J. O. (2015). Ethics in the intensive care unit. *Tuberculosis and Respiratory Diseases*, 78(3), 175–179.
- O'Halloran, R., Hersh, D., Laplante-Lévesque, A., & Worrall, L. (2010) Person-centeredness, ethics, and stories of risk. *In Seminars in Speech and Language* 31(2), 81–89.
<https://doi.org/10.1055/s-0030-1252109>
- Opetushallinnon tilastopalvelu – vipunen. <https://vipunen.fi/fi-fi/yliopisto>
- Park, N., & Peterson, C. (2006). Moral competence and character strengths among adolescents: The development and validation of the values in Action Inventory of Strengths for Youth. *Journal of adolescence*, 29(6), 891–909.
- Peterson, D., Rhoads, A., & Vaught, B. C. (2001). Ethical beliefs of business professionals: A study of gender, age and external factors. *Journal of Business Ethics*, 31, 225–232.
- Pollard, N., Nisbet, G., Kenny, B. J., Sheepway, L., Jacobson, J., Tartakover, E., ... & McAllister, L. (2018). Strategies for ethics education with health profession students before, during, and after placements. *International journal of practice-based learning in health and social care*, 95-110.
- Puheterapeuttiliitto. Puheterapeutin etiikka (2015) https://puheterapeuttiliitto.fi/wp-content/uploads/2018/06/Puheterapeutin_eettiset_ohjeet.pdf (haettu 27.8.2023)
- Rest, J. R. (1982). A psychologist looks at the teaching of ethics. *The Hastings center report*, 12(1), 29–36.
- Ruegger, D., & King, E. W. (1992). A study of the effect of age and gender upon student business ethics. *Journal of Business ethics*, 11, 179–186.
- Roxas, M. L., & Stoneback, J. Y. (2004). The importance of gender across cultures in ethical decision-making. *Journal of business ethics*, 50, 149–165.
- Salmela-Aro, K., & Read, S. (2017). Study engagement and burnout profiles among Finnish higher education students. *Burnout research*, 7, 21–28.
- Sanders, S., & Hoffman, K. (2010). Ethics education in social work: Comparing outcomes of graduate social work students. *Journal of social work education*, 46(1), 7–22.
- Sedgwick, M., Yanicki, S., Harder, N., & Scott, D. (2021). A scoping review of the integration of ethics education in undergraduate nursing high-fidelity human

- simulation-based learning. *Journal of clinical nursing*, 30(5-6), 605–614.
<https://doi.org/10.1111/jocn.15552>
- Shanafelt, T. D., Balch, C. M., Bechamps, G., Russell, T., Dyrbye, L., Satele, D., Collicott, P., Novotny, P. J., Sloan, J., & Freischlag, J. (2010). Burnout and medical errors among American surgeons. *Annals of surgery*, 251(6), 995–1000.
<https://doi.org/10.1097/SLA.0b013e3181bfdab3>
- Sherratt, S., & Hersh, D. (2010). “You feel like family...” Professional boundaries and social model aphasia groups. *International journal of speech-language pathology*, 12(2), 152-161. <https://doi.org/10.3109/17549500903521806>
- Sikula Sr. A., & Costa, A. D. (1994). Are age and ethics related? *The Journal of Psychology*, 128(6), 659–665.
- Strand, E. A. (2003). Clinical and professional ethics in the management of motor speech disorders. *In Seminars in speech and language* 24(4), 301–312.
<https://doi.org/10.1055/s-2004-815583>
- Suomen Psykologiliitto. Ammattieettiset periaatteet. <https://www.psyli.fi/psykologin-tyo-ja-koulutus/ammattieettinen-lautakunta/ammattieettiset-periaatteet/> (haettu 27.8.2023)
- Tanaka, M., & Tezuka, S. (2022). A scoping review of alternative methods of delivering ethics education in nursing. *Nursing Open*, 9(6), 2572–2585. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1002/nop2.987>
- Tiuraniemi, J. (2002) Reflektiivisyys asiantuntijan työssä. Teoksessa Niemi P. & Keskinen E. (2002) Taitavan toiminnan psykologia. Turun yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, Turku, 165–195.
- Tu, S. F., Yeh, A. H., & Chan, M. F. (2023). Ethical dilemmas experienced by counseling psychologists in Taiwan. *Ethics & Behavior*, 1–14.
- Valvira. Ammattihenkilöiden ammattieettiset velvollisuudet, <https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/ammattieettiset-velvollisuudet> (haettu 26.12.2023)
- Vartiainen, S. (2022) Pro gradu -tutkimus. Psykologien ja puheterapeuttien ammattieettisen osaamisen itsearviointimittarin kehittäminen. Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto.
- Watson, J. B., Byrd, C. T., & Moore, B. J. (2011). Ethics in stuttering treatment in the schools: issues and intersections. *In Seminars in speech and language*, 32(4), 319–329. <https://doi.org/10.1055/s-0031-1292757>

Liitteet

LIITE 1 Tutkimuskutsu

Ammattietiikan tutkimus

Page 1

Tervetuloa osallistumaan tutkimukseen psykologian ja logopedian opiskelijoiden ammattietiikasta!

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Tiedote tutkittaville koskien tutkimusta: Psykologian ja logopedian opiskelijoiden ammattieettinen osaaminen opintojen eri vaiheissa.

Tutkimus on osa projektia "Psykologien ja puheterapeuttien ammattieettisen osaamisen mittarin kehittäminen".

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Sinua pyydetään mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan psykologian ja logopedian opiskelijoiden ammattieettistä osaamista. Muiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja näiden alojen opiskelijoiden, kuten lääkärin ja sairaanhoitajien, ammattieettistä osaamista on tutkittu runsaasti. Kuitenkin psykologien ja puheterapeuttien tai näiden alojen opiskelijoiden osaamisesta on vain vähän tietoa, vaikka näiden ammattihenkilöiden työskentely ja täten eettisen osaamisen tarpeet poikkeavat muista ammattikunnista.

Sinua pyydetään osallistumaan tähän tutkimukseen, koska tutkimus auttaa ymmärtämään ammattieettisen osaamisen kehittymistä osana opintoja. Tutkimukseen haetaan eri vaiheissa opintoja olevia psykologian ja logopedian pääaineopiskelijoita, yhteensä 400 opiskelijaa.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voit kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, keskeyttää tutkimuksen tai peruuttaa antamasi suostumuksen osallistua tutkimukseen milloin tahansa ilman, että se vaikuttaa kielteisesti opintoihisi tai kohteluusi opintojesi parissa. Opiskelijoilta pyydetään puhelinnumeron neljä viimeistä numeroa pitkittäistutkimuksen mahdollistamiseksi. Puhelinnumeron loppuosan antaminen on vastaajalle kuitenkin vapaaehtoista. Mikäli olet antanut puhelinnumerosi loppuosan, voit olla yhteydessä tutkimuksen vastuuhenkilöihin suostumuksesi peruuttamiseksi.

Kyselylomakkeen täytön keskeytyessä tiedot eivät tallennu järjestelmään. Peruuttaessasi suostumuksesi henkilötietojesi käsittelyyn, siihen mennessä antamiasi vastauksia ei voida käsitellä osana tutkimusta, vaan ne hävitetään, mikäli niiden poistaminen aineistosta on mahdollista. Poistaminen on mahdollista ainoastaan, jos olet antanut puhelinnumerosi neljä viimeistä numeroa.

Tutkimuksen toteuttaja ja rahoittaja

Tämän tutkimuksen toteuttaa Turun yliopiston Psykologian ja logopedian laitos.

Tutkimuksen kulku

Tutkimukseen osallistuminen tapahtuu sähköisen kyselylomakkeen avulla. Kyselyyn vastaaminen vie noin 15-30 minuuttia, ja se koostuu sekä varsinaiseen ammattieettiseen osaamiseen liittyvistä että taustoittavista kysymyksistä. Kysely suoritetaan kertaluontoisesti, eikä sinuun oteta yhteyttä tutkimukseen osallistumisen jälkeen.

Tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvat hyödyt ja haitat

Tutkimuksesta ei koidu tutkittavalle itselleen merkittävää hyötyä tai haittaa. Tutkimus voi edesauttaa ammattieettisen osaamisen kehittymistä. Yhteiskunnassa tutkimus auttaa ymmärtämään eettisen osaamisen merkitystä osana puheterapeutin ja psykologin ammattitaitoa.

Tutkimuksesta maksettavat korvaukset

Tutkimukseen osallistumisesta ei makseta palkkiota.

Henkilötietojen käsittely

Tutkimuksessa saadut tiedot ovat luottamuksellisia ja niiden käsittelyyn osallistuvat ainoastaan tutkimusryhmän jäsenet. Tutkimuksessa kerättäviä henkilötietoja käsitellään tietosuojasetuksen mukaisesti (ks. tietosuojaseloste). Opiskelijoilta pyydetään puhelinnumeron neljä viimeistä numeroa pitkittäistutkimuksen mahdollistamiseksi. Puhelinnumeron loppuosan antaminen on vastaajalle kuitenkin vapaaehtoista. Tutkimuksen aikana ei kerätä suoria tunnistetietoja (IP-osoitetta, sähköpostia, nimeä, henkilötunnusta ym.). Tutkimuksessa kerätään epäsuoria tunnistetietoja (esim. ikä, sukupuoli ja koulutus). Aineistosta tullaan julkaisemaan opinnäytetöitä ja tieteellisiä tutkimusartikkeleita sekä esittelemään tutkimusta kansallisissa ja kansainvälisissä konferensseissa. Yksittäiset henkilöt eivät ole tunnistettavissa tulosraporteista. Avoimen tieteen periaatteiden mukaisesti aineisto tullaan jakamaan avoimessa aineistotietokannassa (esim. osf.io), joka mahdollistaa myös muiden tutkijoiden pääsyn aineistoon. Ennen aineiston jakamista mahdolliset epäsuorat tunnistetiedot poistetaan (esim. tilanteissa, joissa yksittäistä mahdollisesti tunnistettavaa taustamuuttujaa (kuten sukupuoli) on alle 5 havaintoa, tämä muuttuja poistetaan julkaisesta aineistosta, tai ne ryhmitellään laajempiin luokkiin (esim. ikä -> 18-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55-64, 65-74, 75+)).

LIITE 2 Kyselylomake

Tutkimusaineiston säilyttäminen ja tutkimustulosten raportointi

Tutkimuksessa kerätyt aineistot säilytetään Turun yliopiston Seafire-palvelussa salasanalla suojatussa kansiossa, johon on pääsy vain tutkimusryhmän jäsenillä.

Tutkimusaineistoa säilytetään 15 vuotta tutkimuksen päättymisen jälkeen Turun yliopiston Seafire-palvelussa salasanalla suojatussa kansiossa, johon on pääsy vain tutkimusryhmän jäsenillä. Tutkimuksen arvioitu päättymisaika on viimeistään 31.12.2030. Tietoja ei luovuteta kolmansille osapuolille, eikä EU:n tai ETA:n ulkopuolisille alueille.

Tutkimustulokset raportoidaan tieteellisissä julkaisuissa/opinnäytetöissä/konferenssi- ja seminaariesityksissä.

Tutkimuksen tarkemman tietosuojailmoituksen pääset lukemaan linkistä: [Tietosuojailmoitus tutkimukseen](#)

Lisätietojen antajan yhteystiedot

Sinulla on mahdollisuus kysyä tutkimukseen liittyviä lisätietoja tutkimuksen vastuuhenkilöiltä:

Jarno Tuominen	Ida Luotonen
yliopisto-opettaja, PsT	yliopisto-opettaja, FM
Turun yliopisto	Turun yliopisto
Psykologian ja logopedian laitos	Psykologian ja logopedian laitos
jarno.tuominen@utu.fi	ida.luotonen@utu.fi

0405951919

***

Kyselyyn vastaaminen vie noin 15-30 minuuttia, joten varaa siihen riittävästi aikaa. Vastaukset tallentuvat vasta viimeisen sivun Lähetä-painikkeella, joten tee kysely kerralla loppuun asti. Kiitos vastauksestasi!

Olen perehtynyt tutkimuksen sisältöön, ja vastauksiani saa käyttää osana tieteellistä tutkimusta. Ymmärrän, että kyselyyn vastaaminen ilmaisee suostumusta tutkimukseen osallistumiseen. Olen täysi-ikäinen.

Kyllä
 Ei

Pääaine

Psykologia
 Logopedia
 Psykologia ja logopedia

Vuosikurssi

1. vuosikurssi
 2. vuosikurssi
 3. vuosikurssi
 4. vuosikurssi
 5. vuosikurssi
 6. vuosikurssi
 >6 vuosikurssi

Tulemme toistamaan tutkimuksen vuosittain. Jotta voimme seurata ammattieettisten taitojen kehitystä pyydämme sinua ilmoittamaan puhelinnumerosi neljä viimeistä numeroa (esim. 4567, kun puhelinnumerosi on 040 123 4567). Joslet tahdo ilmoittaa puhelinnumerosi loppuosaa, voit vastata numerolla 0.

Puhelinnumerosi neljä viimeistä numeroa

Arvioi logopedian ja/tai psykologian tutkintoosi tähän mennessä suorittamiesi opintopisteiden määrä.

_____

(Anna vastaus numeroina)

Miten tyytyväinen olet opiskelualan valintaasi?

Erittäin tyytymätön Erittäin tyytyväinen

(Place a mark on the scale above)

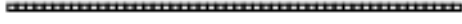
Onko sinulla aikaisempaa tutkintoa sosiaali- ja terveydenhuoltoalalta?

- Kyllä
 Ei
-

Mikä tutkinto on kyseessä?

_____

Ensimmäisessä osiossa sinulta kysytään taustatietoja.

Ikä vuosina	_____	
	(Anna vastaus numeroina)	
Sukupuoli	☐ Mies ☐ Nainen ☐ Muu ☐ En halua määritellä	
Miten Covid-19-pandemia on vaikuttanut hyvinvointisi opinnoissa?	☐ Erittäin negatiivisesti ☐ Osittain negatiivisesti ☐ Pandemia ei ole vaikuttanut hyvinvointini opinnoissa ☐ Osittain positiivisesti ☐ Erittäin positiivisesti ☐ En ole opiskellut pandemian aikana	
Samaistun psykologien tai puheterapeuttien ammattikuntaan?	☐ Täysin eri mieltä ☐ Eri mieltä ☐ Hieman eri mieltä ☐ En eri eikä samaa mieltä ☐ Hieman samaa mieltä ☐ Samaa mieltä ☐ Täysin samaa mieltä	
Minulla on voimakas yhteenkuuluvuuden tarve	☐ Täysin eri mieltä ☐ Eri mieltä ☐ Ei eri eikä samaa mieltä ☐ Samaa mieltä ☐ Täysin samaa mieltä	
Koetko kuuluvasi pääaineesi opiskelijayhteisöön?	☐ Kyllä ☐ En ☐ En osaa sanoa	
Miten motivoituneeksi koet itsesi opintojen suhteen?	En lainkaan motivoituneeksi	Erittäin motivoituneeksi
		
	(Place a mark on the scale above)	
Miten motivoitunut olet tulevia klinisiä työtehtäviä kohtaan?	En lainkaan motivoitunut	Erittäin motivoitunut
		
	(Place a mark on the scale above)	
Oletko kohdannut ammattieettisiä ongelmia opinnoissasi?	☐ Kyllä ☐ En ☐ En osaa sanoa	

Seuraavassa osioissa kysytään taustatietoja ammattieettisten ongelmien kohtaamiseen liittyen.

Mihin tekijöihin liittyen olet kohdannut ammattieettisiä ongelmia opinnoissasi?

- Omaan työskentelyyn liittyvät tekijät
 Opiskelutovereideni työskentelyyn liittyvät tekijät
 Moniammatilliseen työskentelyyn liittyvät tekijät
 Asiakkaan tilanteeseen liittyvät tekijät
 Opiskeluympäristön rakenteeseen liittyvät fyysiset tekijät (esim. opiskelutilat, turvallisuus)
 Opiskelutapoihin ja opiskelukulttuuriin liittyvät tekijät
 Organisaatorakenteeseen liittyvät tekijät
 Yhteiskunnalliset tekijät
 Covid-19-pandemiatilanteeseen liittyvät tekijät
 Joku muu
 (Voit valita useamman vaihtoehdon)

Mihin muihin tekijöihin liittyviä ammattieettisiä ongelmia olet kohdannut?

_____

Kuinka usein olet kohdannut ammattieettisiä ongelmia opinnoissasi?

- Päivittäin
 Viikoittain
 Kuukausittain
 Vuosittain
 Harvemmin tai ei juuri koskaan

Oletko saanut tukea ammattieettisen ongelman käsittelyyn?

- Kyllä
 En

Mistä olet saanut tukea ammattieettisen ongelman käsittelyyn?

- Opetushenkilöstön konsultointi
 Opiskelijatoverin konsultointi
 Opinto-ohjaus
 YTHS:n neuvonta
 Ammattieettiset ohjeet
 Etiikan teoriat tai teoreettiset päätöksentekomallit
 Lait ja asetukset
 Muu taho
 (Voit valita useamman vaihtoehdon)

Mistä muualta olet saanut tukea ammattieettisen ongelman käsittelyyn?

_____

Kuinka paljon opiskelijayhteisösi tukee ammattietiikan mukaista työskentelyäsi? (esim. henkilökunnan, opiskelijatovereiden tai opinto-ohjauksen tuki, riittävät opiskeluresurssit)

Ei lainkaan Erittäin paljon

(Place a mark on the scale above)

Seuraavassa osiossa kysytään ammattietiikkaan perustuvasta työskentelystä. Tutkimus on suunniteltu myös ammattilaisten vastattavaksi, opiskelijana vastaat tämän hetkisen tilanteesi ja osaamisesi pohjalta.

Siirrä liukuri janan kohtaan, joka vastaa parhaiten näkemyksiäsi seuraavien väittämien suhteen:

Osaan ammatillisessa päätöksenteossa...

...hyödyntää ammattieettisiä periaatteita.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...hyödyntää tutkimustietoa.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...tukeutua ammattini harjoittamista koskeviin lakeihin.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...hyödyntää yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...osallistaa asiakasta työskentelyssä.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...ilmaista itseäni selkeästi ja ymmärrettävästi.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...huomioida tasavertaisesti kaikki tilanteen osapuolet.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...huomioida arvojeni ja asenteideni vaikutukset.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...huomioida ammatilliset rajoitukseni.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...kysyä neuvoa ammattieettisten ongelmien ratkaisemiseksi.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...hyödyntää omaa ja muiden ammattilaisten kliinistä kokemusta.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

Tutkimus on suunniteltu myös ammattilaisten vastattavaksi, opiskelijana vastaat tämän hetkisen tilanteesi ja osaamisesi pohjalta. Siirrä liukuri janan kohtaan, joka parhaiten vastaa näkemyksiäsi seuraavien väittämien suhteen:

Minulla on ammattiroolissani taitoa tunnistaa...

...tilanteiden eettisiä ongelmia.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...muiden ihmisten näkökulmia.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...muiden ihmisten tunnereaktioita.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...muiden ihmisten yksilölliset tilanteet.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...asiakkaan sosiaalinen ja kulttuurinen tausta.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...asiakkaan oikeudet.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...oman ammatillisen osaamiseni rajat.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...omat arvoni ja asenteeni.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...omia tunnereaktioitani.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...tilanne- ja ympäristötekijöiden vaikutus
ammattilliseen päätöksentekoon.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

Tutkimus on suunniteltu myös ammattilaisten vastattavaksi, opiskelijana vastaat tämän hetkisen tilanteesi ja osaamisesi pohjalta. Siirrä liukuri janan kohtaan, joka vastaa parhaiten näkemyksiäsi seuraavien väittämien suhteen:

Toimin ammattiroolissani...

...asiakkaan edun mukaisesti tilanteesta riippumatta.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...ammattieettisten periaatteiden mukaisesti hankalissakin tilanteissa.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...päätösten, toimenpiteiden ja seurausten osalta vastuullisesti.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...hyvässä yhteistyössä erilaisten ammatillisten ryhmien kanssa.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...sitien, etteivät omat henkilökohtaiset tunteeni vaikuta työskentelyyni haitallisesti.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...muita kunnioittaen.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

Minulla on taitoa tukea kollegoitani.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

Tutkimus on suunniteltu myös ammattilaisten vastattavaksi, opiskelijana vastaat tämän hetkisen tilanteesi ja osaamisesi pohjalta. Siirrä liukuri janan kohtaan, joka vastaa parhaiten näkemyksiäsi seuraavien väittämien suhteen:

Pyrin ammattiroolissani...

...noudattamaan ammattieettisiä periaatteita.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...kohtelevaan kaikkia asiakkaita tasa-arvoisesti.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...edistämään asiakkaan hyvinvointia.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...työskentelemään totuudenmukaisesti ja luotettavasti.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...asettamaan ammattietiikan oman mukavuudenhaluni edelle.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...toimimaan sen mukaisesti, minkä ajattelen olevan oikein.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...sitoutumaan laadukkaaseen työskentelyyn.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...osallistamaan asiakasta työskentelyssä.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...kunnioittamaan asiakkaan oikeuksia.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...syventämään ammattieettistä osaamistani.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

...kehittämään ammatillista osaamistani.

täysin eri
mieltä

täysin samaa
mieltä

(Place a mark on the scale above)

Arvioi kuinka usein olet kokenut seuraavalla tavalla:

Tunnen olevani lopen uupunut opinnoistani

- en koskaan
- muutaman kerran vuodessa
- kerran kuussa
- muutaman kerran kuussa
- kerran viikossa
- muutaman kerran viikossa
- päivittäin

Arvioi miten hyvin alla olevat 28 väittämää kuvaavat sinua

	Ei pidä ollenkaan paikkaansa	Ei juurikaan pidä paikkansa	Sekä pitää että ei pidä paikkansa	Pitää jonkin verran paikkansa	Pitää täysin paikkansa
Minulle on tärkeää ymmärtää syyt käyttäytymiselleni	☐	☐	☐	☐	☐
Tehdessäni johtopäätöksiä muiden persoonallisuuden piirteistä tarkkailen erityisesti mitä he sanovat ja tekevät	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn tunnistamaan muiden tunnetiloja	☐	☐	☐	☐	☐
Mietin usein muita ihmisiä ja heidän käyttäytymistään	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn usein tunnistamaan usein mikä tekee ihmiset levottomiksi	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn myötälämään muiden tunnetiloja	☐	☐	☐	☐	☐
Toisten ärsyttäessä minua yritän ymmärtää miksi reagoin kuten reagoin	☐	☐	☐	☐	☐
Mennessäni poissa tolaltani en ole varma olenko surullinen, peloissani vai vihainen	☐	☐	☐	☐	☐
En tahdo haaskata aikaa yrittääkseni ymmärtää tarkasti muiden käyttäytymistä	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn ennustamaan muiden käyttäytymistä hyvin, kun tiedän heidän uskomuksensa ja tunnetilansa	☐	☐	☐	☐	☐
En pysty usein selittämään edes itselleni miksi olen tehnyt jotakin	☐	☐	☐	☐	☐
Toisinaan ymmärrän toisen tunnetilan jo ennen kuin hän kertoo minulle mitään	☐	☐	☐	☐	☐
Minulle on tärkeää ymmärtää mitä läheisissä ihmissuhteissani tapahtuu	☐	☐	☐	☐	☐
En tahdo selvittää itsestäni sellaisia asioita, joista en pitäisi	☐	☐	☐	☐	☐

Ymmärtääksemme jonkun käyttäytymistä, meidän tulee tietää hänen ajatuksensa, toiveensa ja tunnetilansa	☐	☐	☐	☐	☐
Puhun läheisteni kanssa usein tunteista	☐	☐	☐	☐	☐
Pidän psykologian alaan liittyvien kirjojen ja lehtijuttujen lukemisesta	☐	☐	☐	☐	☐
Minun on vaikea myöntää itselleni, että olen surullinen, loukkaantunut tai peloissani	☐	☐	☐	☐	☐
En pidä ongelmieni miettimisestä	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn kuvailemaan läheisteni psykologiset piirteet tarkasti ja yksityiskohtaisesti	☐	☐	☐	☐	☐
Olen usein hämmentynyt siitä, mitä tarkalleen ottaen tunnen	☐	☐	☐	☐	☐
Minulle on vaikeaa löytää kelvollisia sanoja kuvaamaan tunnetilojani	☐	☐	☐	☐	☐
Ihmiset kertovat minun ymmärtävän heitä ja antavan heille hyödyllisiä neuvoja	☐	☐	☐	☐	☐
Minua on aina kiinnostanut miksi ihmiset käyttäytyvät tietyllä tavalla	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn usein kuvaamaan mitä tunnen	☐	☐	☐	☐	☐
Ihmisten puhuessa tunteistaan ja tarpeistaan ajatukseni alkavat usein harhailemaan	☐	☐	☐	☐	☐
Koska elämäntilanteet määrittävät meitä, on turhanpäiväistä ajatella muiden tavoitteita tai toiveita	☐	☐	☐	☐	☐
Yksi tärkeimmistä asioista mitä lasten tulisi oppia on miten ilmaista tunteitaan ja toiveitaan	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavaksi kysymme, millaisia käsityksiä sinulla on itseesi liittyen. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien väittämien kanssa?

	vahvasti eri mieltä	eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	samaa mieltä	vahvasti samaa mieltä
En useinkaan pohdi ajatuksiani.	☐	☐	☐	☐	☐
En ole juurikaan kiinnostunut käytökseni analysoinnista.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen yleensä tietoinen ajatuksistani.	☐	☐	☐	☐	☐
Usein en tiedä, miltä jokin minusta todella tuntuu.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulle on tärkeää arvioida tekemisiäni.	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän usein hyvin tarkkaan, miksi olen toiminut tietyllä tavalla.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen erittäin kiinnostunut ajatusteni tutkimisesta.	☐	☐	☐	☐	☐
Käytän harvoin aikaa itsetutkisteluun.	☐	☐	☐	☐	☐
Usein tiedän tuntevani jotain, mutten ole aivan varma mitä.	☐	☐	☐	☐	☐
Tutkiskelen usein tunteitani.	☐	☐	☐	☐	☐
Käytökseni usein kummastuttaa minua.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulle on tärkeää yrittää ymmärtää, mitä tunteeni merkitsevät.	☐	☐	☐	☐	☐
En juurikaan mieti, miksi käyttäydyn kuten käyttäydyn.	☐	☐	☐	☐	☐
Ajatusteni pohtiminen hämmentää minua usein entisestään.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on vahva tarve ymmärtää, miten mieleni toimii.	☐	☐	☐	☐	☐
Tutkiskelen usein ajatuksiani.	☐	☐	☐	☐	☐
Minun on usein vaikeaa saada selvää siitä, mitä tunteita asiat minussa herättävät.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulle on tärkeää ymmärtää, mistä ajatukseni johtuvat.	☐	☐	☐	☐	☐
Mietin usein, miltä asiat minusta tuntuvat.	☐	☐	☐	☐	☐

Yleensä tiedän, miksi minusta tuntuu siltä kuin tuntuu.	☐	☐	☐	☐	☐
---	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Kiitos vastauksistasi!**Kuulemme vielä mielellämme, millaisia ajatuksia kysely sinussa herätti.**

Minkälaisia ajatuksia tämä ammattietikkaan
liittyvä kysely sinussa herätti?
